

Meandri naših (ne)vsakdanjih srečanj

Neki krog se sklepa, pravzaprav ne krog, prej položaj na spirali, ko je določena točka spet (navidezno) prišla v izhodiščni položaj. Vendar sta to zdaj (vsekakor druga z drugo pogojeni) dve točki, med katerima obstaja nekakšen časovno-prostorski kontinuum.

Leta 1992 sem namreč prvič prišel na Srečanje tujejezičnih avtorjev – v Novo mesto, kjer bo srečanje tudi letos. Na to me je nagovoril naš Vladimir Vekić. Takratna selektorja Josip Osti in Isnam Taljić sta mojo majhno pesem *skozi okno prihaja / nočni zrak, / drhtiva skupaj, / list papirja in jaz* priporočila za objavo v biltenu srečanj. Prva objava. Tudi prevod, v reviji Rast. Prvi stopicljaj. Josip Osti je zapisal, da ta pesem »dovoljno ilustrativno upučuje štá je suvišak i natruha u drugim pjesmama istog autora« (*dovolj ilustrativno kaže, kaj je odveč in balast v drugih pesmih istega avtorja*). Tako sem se začel spraševati o odvečnostih in nezaželenih primeseh v svojih pesmih.

Pisal sem seveda v maternem jeziku, toda sama od sebe se je pojavila potreba, da svoje pesmi prevedem v slovenščino. Čez nekaj časa se je začelo dogajati, da sem pisal samo še v slovenskem jeziku, za naša srečanja pa sem kakšno pesem prevedel v hrvaščino, ki mi je bližja iz srbsko-hrvaškega dvojca, v katerega sem se rodil v Bosni in Hercegovini. Zgodilo se je torej nekakšno vraščanje, zraščanje ali pač odpiranje za jezik, ki ni moj materni, in to ne samo s poslušanjem, govorjenjem in branjem, temveč tudi z ustvarjanjem. To bilingvalnost (bikulturalnost) doživljam kot darilo, saj samo dodaja k temu, da je poezija v vsakem jeziku tisti univerzalni način biti, ko se razkriva sâmo eksistencialistično jedro sveta. Ki ga lahko samo čutiš, nikdar pa se o njem ne moreš do konca izreči. Zato tudi pišeš. S tem hočeš tudi drugim povedati, kako je tam, kjer si bil. Tako prihaja do branj, revijalnih objav, knjig, srečanj z drugimi pišočimi, sodelovanja v različnih društvih ...

Pri tem se spletejo posebne vezi med ljudmi, pride do dogodkov, za katere nikoli ne veš, kaj ti bodo prinesli na pot. In tu sta (zame) zanimiva dva pogleda. Neki moj znanec je rekel, da je vsaka možnost (izbira, situacija, stanje, odločitev) tista najslabša od vseh. Lastna izkušnja mi pravi malce dru-

gače. Seveda nikoli ne vemo, kaj bi bilo, če bi bilo, pa vendar: če leta 1977 ne bi prišel v Slovenijo, se ne bi čez deset let preselil v Rogatec, ne bi srečal Vladimirja Vekića in ne vem, kako bi bilo z mojim sodelovanjem na srečanjih in s tem z mojim pisanjem sploh; neka ljubezen leta 1991 (kolektivno nezavedno pa je tako žarelo v bučah krvososov, da so postajali čedalje bolj neznosno žejni) mi je pustila knjigo Vladimirja Devideja *Japanska haiku poezija* in mi hudo zasukala krmilo; sledilo je pošiljanje pesmi znanemu slovenskemu pesniku in njegov odgovor, da »vtis in navdih nista dovolj za izpis ...« ter da naj poskusim v lokalni kulturni organizaciji; potem leta 1994 izid nekaj pesmi v zbirki več avtorjev *Pesmi prostora*, ki jo je izdalo Društvo prijateljev Rogaške Slatine (nestrpno čakanje, nenehno klicanje Jirija Kočice in njegove Vilme, ki sta bila pobudnika in glavna nosilca projekta); istega leta selitev v Šoštanj, kjer se nisem najbolje znašel in se potem tudi razšel z ženo, zgodilo pa se je sodelovanje v literarnem društvu Hotenja (ter v istoimenskem almanahu) in prijateljevanje s Petrom Rezmanom, Ivom Stropnikom, Marjanom Kukovcem, Josipom Bačićem ... Tam sem tudi »slučajno« nekoč v roke vzel časopis Republika (ki ga drugače nisem bral) in videl nagradni natečaj za izvirne pesmi in prozo, ki ga je razpisala revija Mladika iz Trsta, na katerem so potem moje pesmi bile nagrajene, kar je imelo za posledico izdajo prve zbirčice (*Podarjeni glasovi*, Mladika, 1997), ki oblikovno nikakor ni bila taka, kot bi sam hotel, pa vendar; ko sem se iz Sežane vozil z vlakom proti Ljubljani, sem bil v dolgem restoran-vagonu sam (madžarska kuhar in natakara sta pri prvi mizi igrala karte); usedel sem se za mizo v sredini in pil »Keiser bier«; vagon je bil modre barve in nehote sem pomislil na Broza. Nato selitev v Maribor, kjer je bilo literarno dogajanje dosti bolj pestro; sledilo je delovanje v Mariborski literarni družbi in sodelovanje z Marjanom Pungartnikom ter izid druge zbirke pesmi (*Kapljevina*, Mariborska literarna družba, 2001). Potem »slučajno« znanstvo z Zagrebčanom Robertom Mlinarcem, pesnikom, pisateljem in založnikom, ki sem ga poiskal, ker se je tudi on lotil prevajanja romana Ferija Lainščeka *Petelinji zajtrk* (sam sem takrat iskal možnost za objavo prevoda tega romana na Hrvaškem). Potem sva skupaj prevedla (on pa ga je založil) Ferijev roman *Ki jo je megla prinesla*, izdal je tudi zbirko mojih pesmi v hrvaščini (*Utihla*, 2002). Robert je kasneje prevedel tudi roman *Petelinji zajtrk*, moj prevod je žal bil samo zelo dobra vaja. Toda – iz te naveze se je

porodilo moje prevajanje Robertove zbirke kratkih zgodb Sve o vjetrenjačama / *Vse o vetrnicah* v slovenščino (Apokalipsa, 2005) in sodelovanje z multikulturno revijo Album iz Sarajeva, kjer so me imenovali za urednika za Slovenijo in objavljali mojo poezijo in prevode (v tem času objave v Quorumu iz Zagreba, Dialogih, Primorskih srečanjih, Mentorju ...). Decembra leta 2005 se je uredništvo Albuma sestalo v Beogradu, kjer smo na treh nastopih predstavili revijo in svoja dela. To je bila 24. (nismo vedeli, da tudi zadnja) številka revije Album. Takrat je Beograjčan Dušan Gojkov navrgel, da ima v mislih internetno literarno revijo, ki se bo imenovala Poluostrvo, in mi predlagal, naj bom urednik za Slovenijo. Najprej sem se obotavljal, ko pa mi je čez dober mesec poslal e-pošto in me še enkrat povabil k sodelovanju, sem pomislil, da tega tretjič ne bo storil, in sprejel povabilo. Sicer ne urednikujem v klasičnem smislu, pošiljam pač prevode slovenske proze in poezije, kar zadošča (pozneje je revija dobila ime *Balkanski književni glasnik Poluostrvo*; kako pa vse skupaj deluje, je možno videti na naslovu revije www.glasnik.org).

Torej, v danem trenutku ne moremo ne vedeti ne uvideti pravilnost odločitev. Kot tudi ne poti, kam nas te odločitve (za)peljejo. Katera je zares prava in ali je res najboljša (ali najslabša), pokaže življenje samo. Razprava o tem bi verjetno potrebovala več prostora. Gotovo pa je, da ko nekaj daš (ali ti pač vzamejo), boš tudi nekaj dobil, le pričakovati ne smeš, nikoli pa ne moreš vedeti – kaj bo to.

Tako je tudi z mojim prevajanjem, ki ga doživljam kot ustvarjanje in mi pomeni potapljanje v samo esenco zapisa, besed in glasov, predajanje izjemni igri erosa (in tanatosa) v dveh jezikih.

Leta 1997 sem (prvič) bral roman Ferija Lainščka *Skarabej in vestalka* (mogoče bo nekoč tudi ta prevod našel založnika). In padel noter. V zgodbo in jezik. Na eni prvih strani Feri zapiše: *...dvignil si knjigo in jo polistal. / Zalotil sem te k sreči v trenutku, ko te še lahko opomnim. / Zatorej te opominjam.* Pa ni zaleglo. Saj se zdaj ob zaokrožanju naslednje zbirke in izteku brezglasnega stoka (prevedene pesmi Roberta Titana Felixa pa so medtem že elektronsko priplule v Črno goro) že nekaj verzov cedi naprej in me zanaša po nedojemljivem meandru ... na spirali ... nekemu srečanju naproti ...

Mila Vlašić Gvozdić

n a š p o g o v o r

» V S A K J E P E S E M Z A S E . «

Mila Vlašić Gvozdić je za mnoge najprej tenkočutna pesnica, avtorica osmih pesniških zbirk. »Sosed tvojega brega« je, naj spomnimo, citat iz njene pesmi. Nekateri vedo celo, da se ljubiteljsko ukvarja s slikanjem, vendar bomo tukaj največ zvedeli o njenem pesniškem življenju. Večji del poklicnega življenja je prebila kot predavateljica na Pedagoški akademiji v Ljubljani. Je namreč priznana strokovnjakinja za metodiko pouka srbskega in hrvaškega jezika, za hrvaško in srbsko mladinsko književnost ter avtorica strokovnih knjig, člankov in priročnikov. Mnogi šolarji se spominjajo zlasti njenega osemnajstkrat ponatisnjenega učbenika za hrvaški in srbski jezik.

Na njenem domu je nešteto knjig, vsepovsod, že od vhodnih vrat naprej so težko obložene police, zaradi njih skoraj ni videti sten, ne vem, če je kje sploh še kaj prostora, verjamem pa, da se bo še kakšna nova knjiga gotovo kako stisnila med svoje predhodnice. Nekje vidiš literaturo, zlasti poezijo, ta je še najbolj pri roki, nekje se gnetejo enciklopedije, slovarji, vsakovrstne strokovne knjige in priročniki, spet drugje pa kaj, kar pač nujno sodi v njeno stanovanje ali k njenim ljubeznim, kot je recimo knjiga o slovenskih gorah. Očitno je, kako njihova lastnica nenehno brska po vsem tem bogastvu, saj je na vsaki knjigi videti, da je bila neštetokrat prelistana. Ne vem, če to počne sistematično: danes išče recimo poezijo, jutri metodiko, slovnice ali literarne zgodovine, pojutrišnjem enciklopedije ... raje bi rekel, da se ravna po pesniškem navdihu ter šele nato sledi svoji intelektualni radovednosti.

Prav tako kot knjižne zvrsti in stroke so pomešani jeziki, v katerih so vse te knjige napisane. Ne vem, v katerem jeziku jih je več, občutek imam, da vendarle prevladujejo tiste v slovenščini. Vsa ta plemenita mešanica na knjižnih policah je izraz vsega tega, kar je Mila Vlašić Gvozdić sama.

Skoraj vse njene zbirke so dvojezične. »Veliko mislim po slovensko,« pravi, ko odpira neko zbirko, da bi mi na glas brala. Njena zvočna govorica je – tudi v slovenščini – obarvana z lepo melodiko, prineseno iz mostarskega otroštva in mladih let. V jeziku, v katerem misli tisti hip, tudi piše, ko se ji utrne pesem, navrže mimogrede, ko lista po neki svoji knjigi. In res je med njenimi pesmimi marsikatera nastala najprej v slovenščini in jo je šele nato sama prevedla ali pa sploh ne.

Moj obisk se je kaj hitro spremenil v spontan literarni večer za dva.

»Na rokah so me v mesto prinesli« je slovenski naslov ene njenih dvojezičnih zbirk. Rojena je namreč blizu Mostarja, poudari – na zemlji svojih dedov. V Mostarju je spregovorila prve besede in naredila prve korake, tam je mesto njenega otroštva in mladosti. Tam so vsi njeni dragi ljudje. Njena Neretva, kamen in žgoče sonce. Po mostarski maturi na učiteljišču in pedagoški akademiji v Sarajevu jo je študij pripeljal v Ljubljano, na slavistiko in romanistiko. Tukaj se je po nekaj vmesnih postajah ustalila. Hercegovina pa je ostala njeno hrepenenje. Poglejmo v zbirko »Cijeli vijek tihe čežnje« (Smart/Mariborska literarna družba, Maribor, 1997).

**DAH ŽIVOTA ZEMLJE
HERCEGOVINE
JA SAM**

i ritam kamenjara od iskona
ja sam

ja, bijelo djetinjstvo
bijelo djetinjstvo, ljubav
svijetla misao

ja, pčelinja košnica
plodno zrnje iz ambara
kadulja neiskorijenjena

ja, potomak gange i prela
pripjev, miris duhana
čuvarka ognjišta pradedova

ja, trpko vino neispijeno
ja, nikada neizrečena
ja, Neretva neistočena

živodarna ustajem
s izlaskom Sunca
kao i preci moji

iz prastarih vremena
nosim u sebi sunčevinu
i osmijeh za sutrašnji dan

O svojem življenju ni veliko govorila, sploh pa ne o težavah, ki jih je lahko v vsakem bivanju polno, še posebej, če pomislimo na gorje, ki ga prinese vojna, ne pozabimo, tudi ta, zadnja. Ta je poleg starega mostarskega mostu uničila toliko življenj!, ki pa jih ni mogoče – tako kot most – zgraditi znova. Tudi mostovi med ljudmi so bili vsaj hudo načeti, če že ne porušeni, toda Mile Vlašić Gvozdić ta izkušnja ni omajala v njeni odprti drži. Niti v malo prej omenjeni pesniški zbirki »Na rukama me u grad donijeli« (Biblioteka Egzil-ABC, urednik Josip Osti, Vodnikova domačija, Ljubljana 1994), ki je izšla sredi nepojmljivo grozljivih let, ni sledu najmanjšega očitka, rečimo – komu, ki bi ga lahko štel za sovražnika, ker je porušil njene vrednote, njen svet medčloveških odnosov. V vsej zbirki le ena sama lirična pesem govori o vojni:

SJEĆANJE NA RAT

Zbogom ljepoto jutra,
zbogom jasne večeri moga djetinjstva,
zbogom mjeseče, moj dobri starče,
neću zaboraviti tvoje čudesne bajke,
to nježno doba.

Pogledaj, sivo prostranstvo je zavladao,
nad našim glavama olovna kiša pada,
i mi trčimo u rovove.
Vidim da si i ti zamišljen.
Reci tvojim zvijezdama, da žmirkaju.
Ne treba sve da vide na Zemlji,
a ti se skrivaj u onaj oblak
što plovi prema kutku neba.

Pravzaprav sem bil že ujet v verze, povabljen na sprehod skozi izbor lirike Mile Vlašić Gvozdić. Vmes je pesnica seveda navrgla kakšen kratek preb-lisk, kot je tale: »Ustvarjam, pišem ne glede na vse, in vem, da bo nekega dne vse to, kar sem napisala, prišlo na dan. Danes pa so težki časi.« Takoj se najde tudi upesnjeni »komentar« v pesmi Vesela sem bila:

VESELA SEM BILA

Svojega časa.
Čas me je vzljubil.
Sedaj pa hiti
mimo mene.

Nočem teči za njim.
Hodim naprej
po svoji poti
s tihim korakom.

V lanskoletnem zborniku Besede v vetru, od koder je ta pesem, je objav-ljenih več njenih pesmi, slovenskih in hrvaških. Zbornik izdaja domžalska Lipa, Društvo za izobraževanje v tretjem življenjskem obdobju, kjer se Mila Vlašić Gvozdić izpopolnjuje v likovni dejavnosti. Ko jo vprašam, za-kaj se ne pridruži še literarni skupini, saj z njimi objavlja pesmi, vzklikne: »Saj obojega ne bi mogla obiskovati! Toliko vsega bi rada še naredila! Am-

pak v zborniku gostujem vsako leto, to pa.« – Že mislim, da bo pogovor zdaj zdaj stekel o kakšnih bolj posvetnih, nepoetičnih stvareh, a povezanih s poezijo, recimo o mestu ljubezni v njenem pesništvu.

»Vse moje pesmi so ljubezenske, tudi v domoljubnih pesmih je to čustvo izrazito,« pravi, medtem pa brska po svojih knjigah in rokopisih, da bi našla ustrezen odgovor v pesmi. »Vem samo za čisto liriko, čudim se, kako teoretiki opisujejo ljubezensko poezijo in se ne morem vživeti v njihove besede ...« In že je tu pesem »S mukom prikrivam treptavu sebe«. Pesem ponazarja pesniško pozicijo Mile Vlašić Gvozdić. Prebrala jo je iz zbornika dvanajstega srečanja pesnikov in pisateljev drugih narodov in narodnosti. In mimogrede navrgla: »Že od enajstega srečanja sem zraven.«

S mukom prikrivam treptavu sebe

ničeg neću
da se dotaknem
da ne bi
iščezao iz mene
ovaj proljetni dah
što ga čuvam

ne bih željela
da se izgubi
a da ga netko ne nađe

V njenem branju je vedno več zanosa, zaznam tudi neko posebno zagretost, s katero išče po njenem mnenju ustrezne besede in verze. Vmes zvem za naslednjo, za avtorico izjemno pomembno podrobnost. »To je velikanski projekt,« in nekoliko potrto doda, »ne vem, če se bom kdaj videla v tej antologiji ...« Gre namreč za velikansko serijo stotih knjig hrvaške književnosti v BiH, kajti načrt obsega tudi njeno poezijo.

Med svoja pomembna dela šteje pesniško zbirko »Ko je zemlja darove delila«. Knjiga je izšla pri Mariborski literarni družbi leta 1996. Posvečena je – Prešernu, kar je poudarjeno že na naslovnici. Je tudi svojevrsten, čustveno močno zanesen pesniški poklon Sloveniji.

PRELEPA SLOVENIJA

majhna, drugačna
veliko srce

topla roka
lipov cvet

vrata pomladi
odpiraš

s Prešernom
korakaš

Zbirka pa nakazuje tudi na avtoričino dihotomijo, svojevrstno dvojno ljubezen, ki jo usodno označujeta dve reki, Soča in Neretva.

SOČA IN NERETVA

žlahtno živita
dve reki
s hrepenjem
sebi zvesti

Končno beseda nanese na Antuna Branka Šimića (1898–1925), pesnika, ki Milo Vlašić Gvozdić nemara navdihuje kot eden njenih možnih daljnih literarnih vzornikov prav zaradi svojih pogledov na poezijo. Objavil je eno samo zbirko (Preobraženja, 1920), ki pa je pomenila prelom v hrvaški poeziji. A. B. Šimić se je prvi odvrnil od stroge forme in vezanega verza ter ustvarjal v prostem verzu. Njegovo merilo dobre poezije je zgoščen, skop verz, ki naj intenzivira doživljanje sveta. Slednje pa je pogosto tudi odlika, ki jo ima in čišla Mila Vlašić Gvozdić. A. B. Šimiću so prirejali znamenita pesniška srečanja in simpozije, na katerih je sodelovala tudi Mila Vlašić Gvozdić. In tako je davnega leta 1980 v zborniku 14. Šimićevih srečanj bila objavljena pesem, kjer najdemo verz SOSED TVOJEGA BREGA. Čuva ga pesem »Zgasnuli su lampu naši zemljaci«, nanj pa naletimo tudi v kasnejši objavi, v zbirki »Usred jarka sunca« – »Sredi jarkega sonca« (Mariborska literarna družba, Maribor in Matica hrvatska, Mostar 1999).

ZGASNULI SU LAMPU NAŠI ZEMLJACI

Antunu Branku Šimiću za moj prvi dolazak

I polegli več poodavno
Samo kose moje budne
Vijore u mrklu noć

Tvoj brijeg plav i visok
Susjed neba

Moj brijeg plav i visok
Susjed tvoga brijega
I susjed neba

Veliko sledov pušča za seboj pesnica Mila Vlašić Gvozdić. Izdala je osem samostojnih pesniških zbirk, še vedno veliko nastopa v javnosti, njeni verzi so objavljeni v številnih antologijah in zbornikih, v literarnih nokturnih na Radiu Slovenija, reden gost je med drugim v naših Paralelah in drugih revijah. Opazili so jo kritiki, cenil jo je recimo Janko Moder, pa tudi tako uveljavljeni pesniki, kot je Janez Menart. V Književnih listih, prilogi Dela, je leta 1985 kot urednik rubrike Izbrana pesem, torej v času hudo absurdnih ter negativnih nacionalnih in kulturnih evforij po vsej nekdanji državi, objavil njeno pesem Ničesar ne morem Triglavu zatajiti; na kratko rečeno gre za prisrčen hvalospev Triglavu, torej Sloveniji, njeni novi domovini (... ni mi dal/ nobenih/ pravil/ za življenje/ sama sem/ rodila/ otroke/ v njegovi/ dolini ...).

Mila Vlašić Gvozdić bi morali biti hvaležni, v Sloveniji, na Hrvaškem in v BiH, veliko bolj, kot smo – za številne prevode slovenske poezije v hrvaščino in obrnjenjo. Še posebej velja poudariti, da je pripravila izbor in prevod pesmi Mile Kačić (1919–2000), in sicer zbirko »V šelestenju trav me išči«/ »Traži me u šuštanju travki«. Pesmi so izšle leta 2004 pri zagrebški založbi Jurčić. Obe pesnici sta si blizu, tako človeško kot pesniško, in prevodi so temu primerno zelo dobri. Kdor želi, lahko zbirko poišče, najde jo tudi na spletni strani, slovenski izvirnik in hrvaški prevod.

V slovenskih knjižnicah je po viru cobiss.si že 94 zaznamkov, kar gotovo ni zelo popolna bibliografija, ki jo premore Mila Vlašić Gvozdić. Kajti v njenih mapah se zbirajo vedno novi in novi lirični zapisi. Saj pravi v eni od pesmi: »Zaupala sem se domišljiji, naj me vodi po neizmerni poti ...«

Peter Kuhar

ZBIRKE MILE VLAŠIĆ GVOZDIĆ:

UČINILO MI SE, DA SU ZVIJEZDE – Zazdelo se mi je, da so zvezde (Klub pisaca »Abrašević«, Mostar, 1969)

UN SOFFIO DELLA TERRA DI ERZEGOVINA – Dah zemlje Hercegovine (Coop-ed »Le Sfinge«, Neapelj, 1983)

PESMI ZA PRIJATELJE – TEČEM S SRCEM NERETVE IN SOČE (Samozaložba, Jesenice, 1986)

NA RUKAMA ME U GRAD DONIJELI – Na rokah so me v mesto prinesli (Zbirka »Egzil ABC«, Ljubljana, 1994)

KO JE ZEMLJA DAROVE DELILA – Dr. Francetu Prešernu z ljubeznijo – Kada je zemlja darove dijelila – Dr. Francetu Prešernu s ljubavju (ZKO Maribor, Mariborska literarna družba, Maribor, 1996)

CIJELI VIJEK TIHE ČEŽNJE – Za življenje tihega hrepenenja (Smart/Mariborska literarna družba, Maribor, 1997)

USRED JARKA SUNCA – Sredi jarkega sonca (Mariborska literarna družba, Maribor, 1999)

MOJ MOSTAR, LJUBAVI MOJA – Moj Mostar, ljubezen moja (Mariborska literarna družba, Maribor, 1999)

SOSEDOV VINOGRAD LETNIK 2007

Izbrana besedila z natečaja za srečanje Sosed tvojega brega

»O, DA NE BI PAO /U VEJAVICAMA PROVEJANIM / ASIMILACIJOM U ZABORAV /PAO DA NE BI«

Naslovne verze (iz pesmi *Za trenutak*, Nebojše Ignjatovića) lahko razumemo kot prevladujoč ton besedil v bosanskem, hrvaškem, srbskem in makedonskem jeziku, ki so prispela na letošnji razpis Sosed tvojega brega, v katerih najbolj zvonko zvenijo krajine, gore, reke, vode otroštva in mladosti – v svojem jeziku in v maternem jeziku avtorjev, malo bolj zamolklo pa ulice, ljudje, mimobežni dogodki in izjalovljene ljubezni odraslosti. Zdi se, da so se prevladujoče teme nekaj prejšnjih let, kot so razpetost med domom in svetom, hrepenenje po življenju tam in ne tu, razočaranost in jeza nad svetom nasilja in vroče krvi, odtujenost, odtrganost od rojstnega okolja in jezika, v letošnjih besedilih umaknile pred sumatraistično fluidnostjo, večkrat ironično distanco do sebe in drugih, telesno ljubezniho, kljubovanjem času in prostoru, sladko-grenko bolestjo, filozofičnostjo in ikonografijo mesta.

Tudi letos je med prispelimi besedili največ pesniških, prozna besedila so povečini odlomki iz daljših celot ali lapidarni fragmenti, dramsko besedilo pa je prispelo samo eno, »mini komedija v dveh dejanjih«. Vtis je, da je poezija medij, v katerem se tujejšoči avtorji najpovedneje upirajo »padanju v pozabo z asimilacijo«.

dr. Đurđa Strsoglavec

MAKEDONSKI JEZIK

Sonja Cekova Stojanoska

V Sloveniji sem predstavnica druge generacije priseljencev iz nekdanje skupne države Jugoslavije. Moji starši so v Slovenijo prišli že leta 1974, sama pa sem bila rojena leta 1977 v Kranju. Moj prvi in tudi materni jezik je bila makedonščina. Skupaj s starši in kasneje z bratom smo bili v stalnih stikih s Slovenci in slovenskim jezikom, tako da sem že zelo zgodaj postala bilingvist. Z vstopom v vrtec, malo šolo in kasneje šolo se je začelo moje raziskovanje »ta prave slovenščine«. Ljubezen do jezikov me spremlja že iz otroštva. Dvojezičnost je zagotovo pripomogla k lažjemu razumevanju in učenju nemščine in angleščine v gimnaziji, za svoj študij pa sem poleg sociologije kulture izbrala kar šopek jezikov: hrvaščino, srbsščino, makedonščino in bolgarščino.

Ustvarjati sem začela že zelo zgodaj, kar tako, za potrebe naših igrice na dvorišču, za nastope za 8. marec, za malo maturo. Prve pesmice so bile napisane v slovenščini; prijetne otroške pesmice, ki so šle zaradi rime zelo hitro v uho in spomin. Potem se je v gimnaziji naredil preobrat – zdi se mi, da sem čez noč začela razmišljati tudi v svoji makedonščini. Zdelo se mi je, da bom določene trenutke, misli in občutke lahko lažje izrazila v materinščini. Nedvomno so nekatere nezavedno name vplivale tudi takratne politične in družbene razmere. V devetdesetih letih se je namreč močno prebudil občutek za nacionalno identiteto, za pripadnost komu, nečemu. Včasih upravičeno, drugič manj, vendar to so dejstva, ki so vplivala na vse nas. Kot Neslovenka v Sloveniji načeloma nisem imela težav (če seveda odštejem nekaj norčavih trenutkov svojih sošolcev v osnovni šoli). Dobro pa se spomnim, da sem v gimnaziji postala prav ponosna, da sem Makedonka in da znam makedonsko, čeprav ne živim v Makedoniji, hkrati pa me po govoru in pisavi nihče ne loči od Slovencev. Zdelo se mi je, da živim celo nekakšno dvojno življenje. Dopoldne sem bila v šoli, kjer sem se brez težav zrla v reko sebi podobnih in kjer nisem izstopala, popoldne in zvečer pa sem se polnila z energijo, ki sem jo črpala v različnih dejavnostih makedonskega kulturnega društva v Kranju. Poleg plesanja v folklori sem tudi pela, vodila dramsko-recitatorsko skupino in novinarsko sekcijo. Takrat sem napisala kar nekaj močnih in čustvenih patriotskih pesmi

o Makedoniji, čeprav tam nisem nikoli živela! Stik z Makedonijo so bile samo poletne počitnice. Kasneje sem si to lahko pojasnila samo s pomočjo Junga in njegovimi arhetipi. V gimnazijskih letih je nastala tudi dramska igrica Učenec, v kateri sem sodelovala kot avtor, režiser, kostumograf, scenograf in igravec. Igrica je bila napisana v makedonščini, ki slovnično ni bila brezhibna, bila pa je moj prvi večji poskus ustvarjanja v materinščini.

Dejstvo je, da sem vse svoje življenje nekako v povezavi med Makedonijo in Slovenijo, makedonskim in slovenskim. Niti ne ločim, kdaj govorim katerega od jezikov. S soprogom, ki je ravno tako Makedonec (to ni del kakšne strategije ali česa podobnega), se pogovarjava v obeh jezikih. Do nedavnega sem bila tudi predsednica makedonskega kulturnega društva v Ljubljani, zdaj sem njegova podpredsednica. V društvu vodim tečaj makedonskih plesov in pesmi, otroško delavnico Šaram baram ter literarna srečanja. Tudi moj poklic prevajalke in tolmačke povezuje poleg ostalih jezikov tudi ta dva jezika, ki sta nedvomno oba del mene.

Zdaj pišem v obeh jezikih. Pesmi sicer ni veliko, pa vendar se mi zdi, da sama (zase) gradim tudi mali mostiček, morda brv, ki se razteza na tisoč kilometrov oddaljenih bregovih rečnega korita, v katerem tečejo moje misli in občutki. Nedavno so bile te pesmi prvič predstavljene javnosti. Pišem tudi otroške pesmice, ki jih predstavljamo skupaj z otroki na nastopih otroške delavnice Šaram baram.

Prepričana sem, da je veliko meni podobnih, takih, ki živijo tudi v Sloveniji in pišejo v slovenščini in materinščini. Morda je res, da smo vsak na svojem bregu, vendar lahko človeška roka zgradi številne trdne mostove, ki lahko povežejo različne sosede in ustvarijo prijetno naselje prijaznih, odprtih in tudi radovednih ljudi.

МАГЛА

На бела хартија цртам солза –
со бела боја.

Таа солза ми го замаглува погледот.

Магла. Непрегледна.

Од спротивна страна ми доаѓа

звукот. Сè побрзо, сè погласно.

Швист! покрај мене.

Потоа се оддалечува. И исчезнува.

Продолжувам со одење. Маглата се разјаснува.

Срничето мирно пасе покрај река.

MEGLA

*Na bel papir narišem solzo –
z belo barvo.*

*Ta solza megli mi pogled.
Megla. Nepregledna.
Z nasprotne strani mi prihaja
zvok. Vedno hitreje, vedno glasneje.
Švist! mimo mene.
Nato se oddaljuje. In izgine.*

*Hodim dalje. Megla se redči.
Srnica se mirno pase ob reki.*

БУДЕЊЕ

Се будиш од долг, вековен сон,
пријателке моја.
Те разбуди трескањето на вратата
што не се затвара добро.
Додуша, понекогаш промаја фаќа –
ама тоа е тоа.

Од секогаш самата велеше
дека сакаш сите да те видат,
сите да знаат за тебе.
А ти – како почна, така заспа!
И сега? Па ќе мораш сега
да се движиш со турбо брзина
за да ги стигнеш своите колешки.

И така, сонни се – додржи се,
падни – стани.
Ќе стасаш на целта, без гајле!
Не е важно кога,
важно е како и со кој.

И да ја смениш вратана –
промаја фаќа.
Ќе ти се преладат децата!

PREBUJANJE

*Zbujáš se iz dolgega, stoletnega sna,
prijateljica moja.
Zbudilo te je treskanje vrat,
ki se ne zapirajo dobro.
Pravzaprav, včasih nastane prepih –
ampak to je to.*

*Vedno si sama govorila,
da si želiš, da te vsi vidijo,
da te vsi poznajo.
In ti – takoj, ko si začela, si zaspala!
In zdaj? Zdaj se boš morala
gibati s turbo hitrostjo,
da bi lahko ujela svoje kolegice.*

*In tako ... spotakni se – ujemi se,
padi – vstani.
Saj boš prišla na cilj, brez skrbi!
Ni pomembno kdaj,
pomembno je, kako in s kom.*

*In zamenjaj si vrata –
prepih je.
Otroci se ti bodo prehladili!*

МАЛО И ГОЛЕМО

Малото не е секогаш мало,
големото не е секогаш големо.

Малите работи честопати се големи
и големите работи честопати се мали.

Се чувствувам мала,
но сум голема.

Се чувствувам голема,
но сум мала.

MAJHNO IN VELIKO

*Majhno ni nujno majhno,
veliko ni nujno veliko.*

*Male stvari so pogosto velike
in velike stvari so pogosto majhne.*

*Počutim se majhno,
a sem velika.*

*Počutim se veliko,
a sem majhna.*

ПЛИВАЧКА

Не, нема повеќе да те молам
за љубезен поглед, за топол допир,
за твојата близина.

И да знаеш –
болката што ми го прободуваше срцето,
не ме скрши.
Ме зајакна.

Се чувствувам како желка.
Нема и ранлива во својот тврд оклоп,
но добра пливачка.

PLAVALKA

*Ne, ne bom te več prosila
za ljubeč pogled, za topel dotik,
za tvojo bližino.*

*In da veš –
bolečina, ki mi je prebadala srce,
me ni zlomila.
Okrepila me je.*

*Počutim se kot želva.
Nema in ranljiva v svojem trdem oklepu,
a dobra plavalka.*

ВЕТУВАЊЕ

Колку голема надеж дава ветувањето,
нè спасува од дното на провалијата,
а сепак да се вети нешто може да биде голем грев,
голем скоро како прегрешното јаболко.

Не е забрането, но е опасно.
Те полни со чувство на среќа, полност, предизвик...
како скокање со падобран,
како потопување во длабочините на океанот,
како да се биде вљубен.

И ветувањето значи долг,
велат старите луѓе.

До гуша се во долгови.

OBLJUBA

*Kako velik up daje obljuba,
dna brezna nas rešuje,
a vseeno obljubiti je lahko velik greh,
velik skoraj kot pregrešno jabolko.*

*Ni prepovedana, a je nevarna.
Napolni te z občutkom sreče, polnosti, izziva ...
kot skok s padalom,
kot potapljanje v globine oceana,
kot biti zaljubljen.*

*In obljuba dela dolg,
pravijo stari ljudje.*

Do grla so v dolgovich.

САМОТИЈА

Криковите на тишината се слушаат низ долината.
 Си ги затнувам ушите за да не ми пукнат ушните тапанчиња.
 Потоа сето се смирува.

И не сум повеќе сама.
 Отпливувам во морето на чистите и длабоките мисли
 и сум спокојна.

Самотијата е како безграничен океан,
 потајно се населува во душата
 и мирно плива како белиот кит во темното море.
 Во душата си го наоѓа својот простор
 и си пушта длабоки корени.

Ноќе бескрајно се опива со вино,
 а наутро уморна заспива.
 Без вртоглавица и без бладање
 одмара цел ден.
 Откога ноќта ќе ја замени денот,
 таа повторно се буди
 и моли за храна и вино,
 за да избегне од себе си.

SAMOTA

*Kriki tišine se razlegajo po dolini.
 Zatiskam si ušesa, da mi ne raznese bobničev.
 Potem se vse umiri.*

*In nisem več sama.
 Zaplavam v morje čistih in globokih misli
 in sem mirna.*

*Samota je kot brezmejen ocean,
 pritajeno se naseli v dušo
 in mirno plava kot beli kit v temnem morju.
 V duši najde svoj prostor
 in požene globoke korenine.*

*Ponoči se brezmejno opija z vinom,
zjutraj pa utrujena zaspi.
Brez vrtoglavice in brez blodenj
počiva ves dan.
Ko noč zamenja dan,
se spet prebudi
in hrane ter vina prosi,
da sama sebi ubeži.*

ТАЈНА

Честопати сакав да ти кажам,
а никогаш не се осудив.
Ми беше страв
дека ќе ме сфатиш погрешно,
дека нема да ме сакаш повеќе.

Се плашев
дека ќе ме замразиш,
дека нема да сакаш ниту да ме погледнеш.

И молчев.
Долги години молчев.
Цел живот си молчев.

И си ја носам својата тајна
со себе во гроб.
Но, сега сум спокојна.
Сега не се плашам повеќе од ништо.

SKRIVNOST

*Velikokrat sem ti hotela povedati,
a si nisem nikoli upala.
Strah me je bilo,
da me boš napačno razumel,
da me ne boš imel več rad.*

*Bala sem se,
da me boš zasovražil,
da me ne boš hotel niti pogledati več.*

*In sem molčala.
Dolga leta sem molčala.
Celo življenje sem molčala.*

*In svojo skrivnost odnašam
s seboj v grob.
Ampak sedaj sem mirna.
Sedaj se ne bojim ničesar več.*

ПЧЕЛКА

Добар ден, пчеличке мала!
Дали си дојдена сама?
Што бараш овде, пчело,
што леташ наоколу смело?

Мило мое дете,
се изгубив, ете!
Уште сум пчелче мало
за да летам наоколу само.

Сакам да се вратам кај тато и кај мама
за да не бидам повеќе сама,
со нив да берам убав мед
и да прошетам низ целиот свет.

МОЈА ЖЕЛБА

Секое утро песната на милата птица
мене редовно ме буди.
Ми вика: – Ајде, стани, дете,
сирни низ прозорецот и види
што денешниов ден ти нуди.–

Јас широко ги отварам очите свои
за да видам сè што природата ми нуди.
Сакам сè да видам, сè да пробам.
Сакам да ти приберам сите птици,
сите сончеви зраци,
сите како да се само мои.

Само да ги гушнам малку,
да ги бакнам и да ги пратам
на сите деца низ целиот свет.

САКАМ

Сакам сонце, сакам ветар,
сакам снег,
сакам торта, сакам сокче,
сакам полна уста мед.

Сонцето ме милува и ме грее
како мама кога ми се смее.
Ветрот ме издига и ме носи
најмногу кога заедно со бурата коси.
Кога има снег, навистина не е жешко,
но, без снег нема снешко!

За торта блага подобро никој да не ме праша,
а за пиене – пијам сок од праска од големата чаша.
Сакам да бидам најздраво дете на овој голем свет,
затоа секој ден јадам и по една голема лажица мед.

NEMŠKI JEZIK

Viktor Kollár

Rodil sem se v Vojvodini, nato sem se pri petih letih zaradi družbeno-političnih razmer v nekdanji skupni državi s starši preselil v Berlin, kjer sem obiskoval osnovno šolo. Dokončal sem jo na Madžarskem, kamor me je zanesla pot po štirih letih v Nemčiji. Razklanega med visoko strokovnostjo staršev ter številnimi drugimi dejavniki me je pot navsezadnje leta 2001 pripeljala v Slovenijo. Veliko je bilo dejavnikov, ki so mi venomer znova bili motiv, da primem »pero« in strnem na papir vsa doživetja, ki sem jih bil deležen skozi trnovo, a vsekakor truda vredno življenjsko pot. Z vsakim naučenim jezikom sem postajal bogatejši in z njim sem tudi dozoreval.

Vsaka izmed teh držav me je sprejela z odprtimi rokami. Povsod sem bil dobrodošel. Pisanje je zato moj način zahvale. Moja pieteta. Štirim jezikom in štirim domovinom. Moje domoljubje.

Po slabih šestih letih bivanja v Sloveniji lahko samo dodam, da se počutim doma. Doma med pravimi ljudmi, v objemu prelepe narave. Na križpotju evropskega dogajanja, kjer pa vseeno odmaknjeno in v miru lahko motrim svet. Zasebni kotiček, kjer se za trenutek zazdi, da je svet še v redu.

Kaj bo prinesla prihodnost, ne vem in ne želim napovedovati. Idej bo vedno več. Dogodivščin tudi. Le na papir jih bo treba spraviti. Vsekakor jih bo vedno več – poleg nemščine, madžarščine in srbsčine – tudi v slovenščini. Ko zares obvladaš jezik, zares poznaš in čutiš narod.

KRIEGSOPFER, *das*

Fernstraße Brezje – Vrba. Ein glaßklarer Himmel. Eine Brieze, die die Pappeln leicht ins Wanken bringt. Es ist der 15. Juni. 19:15. Schon seit längerem hat die Sonne nicht mehr so geschienen. Versöhnend. Prachtvoll und ermutigend. Sauber – jedes einzelne noch so kleine Detail entfaltet sich in seiner puren Reinheit. Langsam geht sie unter. Die Natur im Einklang.

Die Welt im Mißklang. Lautlos. Nur das Knirschen der Kieselsteine unter meinen Sohlen unterbricht hin und wieder die andächtige Stille. Eine trügerische Vollendung. Eine List. Und mitten drin – der hingegangene Mensch als Darsteller eines meisterhaften Szenariums, den er nicht kennt, mit einer zugeteilten Rolle, die er nicht entschlüsseln kann. Eine niedrig-kost Seifenoper. Oder auf gut *Deutsch*: low-cost Telenovela. Mit drittklassiger Besetzung und drei Werbeblocks, von jeweils 12 Minuten. Zwischen cholesterinsenkenden Aufstrichen und probiotischem Joghurt. Lebensversicherungen und Investmentfonds. WE LOVE TO ENTERTAIN YOU. Beifall! ... oder besser gesagt: Beileid.

19:54. Wohin das Auge reicht ein Fluss glühender Metallgerüste, die sich mit tiefem Getöse kriechend voranbewegen. Schmelzender Asphalt. Die ermattenden Strahlen der Sonne. Dichter gegenverkehr. Kennzeichen.

Karlsruhe, Paderborn, München, wieder Karlsruhe, Chemnitz, Donauwörth ... Slovenj Gradec; Ljubljana, und wieder ein Sachsner, diese Ossies, eine Plage – wäre die Mauer doch nur nicht ... Kranj, Berlin, Neunkirchen, Zagreb, Stuttgart, Wuppertal, Nis, Würzburg, Köln ... Alles Söhne, Mütter, Familien, Verwandte, Geschwister, Witwen und Kriegsweisen. Die wahren Kriegsoffer und die eigentlichen Ausmaße des vor sechzehn Jahren wütenden Krieges. Einige Touristen. Niederländer mit ihren Wohnanhängern. Ein Schwede mit einem von dem Innenspiegel runterhängenden Rosenkranz. Eine Dänin mit Kopftuch. Vor mir Hamburger – fünf Jugendliche zusammengepfertcht in einem alten Mercedes. Auf der hinteren Ablage ein ausgeflaggter Schal. HAJDUK.

20:18. Im Radio eine Geisterfahrmeldung. Auf der A10 Tauernautobahn, Gmünd Richtung Millstätter See. Nur eine? Haben wir nicht alle schon die richtige Ausfahrt verfehlt? Schon längst? Der Mensch als Geisterfahrer auf einer Autobahn ohne Zubringer und Ausfahrten. Finde sich zurecht wer kann. Wer es nicht tut – hat noch immer seine Lebensversicherung. Ach, richtig, das Alterseinkünftegesetz ändert sich, wurde im Morgenmagazin gesagt. Bald wird es keine Lebensversicherung geben. Sterben müssen ja halt alle. Das ist *natürlich*. Selbstverständlich. Tja, Pech gehabt. Aber da ist doch noch meine cholesterinsenkende Margarine. Länger Leben heißt das Motto heutzutage. *Du bist was du isst*.

Nichts ist Alles. Und Alles ist Nichts. Eine Traumwelt der Moral. Und die Realität der Dekadenz. Eine Gesellschaft ohne Gott und ohne Glauben; die Kirche mit dem Widersacher Gottes an der Spitze.

20:46. Plötzlich werde ich von einem Auto überholt. Sankt Gallen. Mit fettgedruckten Buchstaben steht auf der Heckschürze: Mala Bosna Imbiss und die jeweilige Adresse am schweizer Bodensee. Doch das Bosnien das er kennt gibt es nicht mehr. Sowohl wie auch die Leute. Doch trotzdem machte er sich auf den Weg *nach Hause*. In die heile Welt seiner Vorfahren; wie sie einst war. Doch seine Erinnerungen sind in der kleinen Imbissbude, am Rande Sankt Gallens, besser aufgehoben als *Daheim*. Das ist ihm mittlerweile klargeworden. Seine Wunde hat sich nicht geheilt. Niedergeschlagen und stumm sieht er vorsich hin. Er bleibt ein Opfer. Ein Verdammter auf der ehewigen Suche nach dem, was er einst geglaubt hat zu kennen. Doch rasch wird er seine Verzweiflung und Ungewissheit verdrängt haben. Zu Weihnachten heißt es wieder: Richtung *Heimat*.

20:50. Geschwind eilt ein Leichenwagen aus Hamburg mir entgegen und an mir vorbei. Zwischen einer Frau und einem Mann am Vordersitz ein kleiner Bursche in einem lebhaften, rot-gelb gestreiften T-Shirt. Alle drei gemeinsam und miteinander krumm und schief lachend. Irgendwie morbid. Makaber und obskur. Zugleich aber bewundernswert. Ein herzensgütiger Anblick. Ein Lebhafter Moment in einer Zeit der unzufriedenen Gehirntoten. Das „so-wie-es-sein-sollte“ in dem Trauerspiel der lebenden Skelette, die von ihrer Verblendung die Schönheit göttischer Schaffung zu sehen vermeiden. Die Vollkommenheit in einer verschandelten Welt.

21:15. Es ist spät geworden. Die Sonne versteckt sich nun hinter den Bergen. Nur die Gipfel leuchten in einer märchenhaften Pracht. Ein bezaubernder Tag, wie jeder andere. Eine verwirklichte Fabelwelt – die ein Blinder hören und ein Tauber sehen kann.

Doch was nützt das Traumhafte den stummen, tauben und blinden Menschen, die mit ihrer Vergangenheit und ihrem Irrglauben zu beschäftigt sind, um die Welt um sich herum wahrnehmen zu können. Was haben Sie von dem Licht, wenn sie ihre Augen krampfhaft schließen?

Für sie bleibt die Welt für immer ein Traum.

22:47. ... *Bleibe bei uns und bei allen Menschen. Bleibe bei uns am Abend des Tages, am Abend des Lebens, am Abend der Welt ...*

ŽRTVE VOJNE

Magistralna cesta Brezje-Vrba. Kristalno jasno nebo. Bežna sapica, topoli se rahlo zazibljejo. 15. junij je. 19.15. Že dolgo ni sonce tako sijalo. Spravljivo. Razkošno in spodbudno. Čisto – vsaka, še tako majhna nadrobnost se razvija v svoji polni lepoti. Sonce počasi zahaja. Harmonična narava.

Disharmoničen svet. Brežšumen. Pobožno tišino tu in tam prekinja le škrtanje prodnika pod mojimi podplati. Varljiva popolnost. Prevara. Navznoter pa – ogoljufani človek kot glavni junak v mojstrskem scenariju, ki ga ne pozna, v vlogi, ki je ne more razvozlati. Nizkoproročunska limonada. Ali, povedano po domače: low-cost telenovela. S tretjerazredno zasedbo in tremi oglasnimi bloki, dolgimi po 12 minut. Med namazi, ki zmanjšujejo holesterol, in probiotičnim jogurtom. Življenjskimi zavarovanji in fond policami. WE LOVE TO ENTERTAIN YOU. Aplavz! ... ali bolje rečeno: sožalje.

...

19.54. Kamor seže oko, reka razbeljenega kovinskega ogrodja, ki temno bobni in se počasi plazi naprej. Topeč asphalt. Izčrpavajoči žarki sonca. Gost promet z nasprotno smeri. Registrske tablice.

Karlsruhe, Paderborn, München, spet Karlsruhe, Chemnitz, Donauwörth ... Slovenj Gradec; Ljubljana, in spet Saška, ti Vzhodni Nemci, prava nadloga, če le ne bi zid ... Kranj, Berlin, Neunkirchen, Zagreb, Stuttgart, Wuppertal, Niš, Würzburg, Köln ... Vse sinovi, matere, družine, sorodniki, bratje in sestre, vdove in vojne sirote. Prave žrtve vojne in dejanske dimenzije vojne, ki je divjala pred šestnajstimi leti. Nekaj turistov. Nizozemci s svojimi počitniškimi prikolicami. Šved, ki mu z notranjega vzratnega ogledala visi rožni venec. Danka z naglavno ruto. Pred menoj Hamburg – pet mladcev, zbasanih v star mercedes. Na zadnji polici izobešen šal. HAJDUK.

...

20.18. Po radiu sporočilo o vozniku, ki vozi po avtocesti v napačno smer. Na A 10, Tauernautobahn, Gmünd, v smeri proti jezeru Millstätter. Le en voznik? Ali nismo že vsi zgrešili pravi izvoz? Že zdavnaj? Na avtocesti brez dovozov in izvozov vozi človek v napačno smer. Znajdi se, kdor se more. Kdor pa ne – mu še vedno ostane življenjsko zavarovanje. Ah ja, seveda, zakon o starostni pokojnini se bo spremenil, so rekli v jutranji oddaji. Kmalu ne bo več življenjskega zavarovanja. Umreti morajo vendar vsi. To je *naravno*. Samo po sebi umevno. Hja, si pač imel smolo. Toda na srečo je tu še moja margarina, ki znižuje raven holesterola. Daljše življenje, se glasi sodobni moto. *Si, kar ješ.*

...

Nič je Vse. In Vse je Nič. Sanjski svet morale. In realnost dekadence. Družba brez boga in brez vere; cerkev z antagonistom Bogom na čelu.

...

20.46. Nenadoma me prehití avto. Sankt Gallen. Na odbijaču piše z mastnimi črkami: Mala Bosna Imbiss in nato naslov, nekje pri Bodenskem jezeru v Švici. Toda tiste Bosne, ki jo pozna on, ni več. Prav tako tudi ne tistih ljudi. Toda kljub temu je šel na pot *domov*. V sveti svet svojih prednikov; tak, kot je bil nekoč. A njegovi spomini so v malem bifeju, na robu Sankt Gallena, bolje spravljene kot *doma*. Tega se zdaj tudi že zaveda. Njegova rana se ni zacelila. Molči in pobito gleda predse. Ostaja žrtev. Večno preklet znova in znova išče tisto, za kar se mu je nekoč zdelo, da pozna. Toda kmalu bo potlačil svoj obup in negotovost. Za božič bo spet veljalo: smer *domovina*.

...

20.50. Proti meni in mimo mene pribrzi mrtvaški avto iz Hamburga. Med žensko in moškim na prednjem sedežu sedi droben fant v živahni majici z rdeče-rumenimi progami. Vsi skupaj se na ves glas krohotajo. Nekam morbidno je. Srhljivo in obskurno. Hkrati pa tudi občudovanja vredno. Pogled na srčno dobroto. Živ trenutek v času nezadovoljnih možganskih mrličev. Igra »tako-kot-bi-moralo-bití« v tragediji živih skeletov, ki v svoji zaslepljenosti nočejo videti lepote božanskega stvarjenja. Popolnost v skaženem svetu.

....

21.15. Pozno je že. Sonce se skriva za gorami. Le vrhovi žarijo v pravljíčnem razkošju. Očarljiv dan, kot vsak drug. Uresničen pravljíčni svet – ki ga lahko slepi sliši in gluhi vidi.

Toda kaj pomagajo sanje nemim, gluhim in slepim ljudem, ki so preveč zaposleni s preteklostjo in z zmotnimi prepričanji, da bi lahko zaznali svet okoli sebe? Kaj imajo od svetlobe, če pa si uporno in krčevito zapirajo oči?

Zanje bo svet vedno ostal le sen.

...

22.47 ... *Ostani pri nas in pri vseh ljudeh. Ostani pri nas na večer dne, na večer življenja, na večer sveta ...*

SRBSKI, HRVAŠKI, BOSANSKI JEZIK

Branko Baćović

Leta 1991 sem prišel iz Beograda in od takrat živim v Ljubljani.

Želel sem iti dalje in narediti nekaj več. Hotel sem se odpreti sebi in drugim, poiskati svojo lastno kreativnost in odkriti izvir strahu. Hotel sem spoznati samozaupanje in se spoprijateljiti z otrokom v sebi. Na svoji poti sem našel ljudi in situacije, ki so odražale moje bistvo. Skupaj z najbližjimi so mi na poti do sprejemanja odgovornosti za sebe in svoje življenje pomagale prebiti se skozi labirint izzivov in skušnjav v novem okolju. Tukaj sem ponovno »odkril« svojo skrito željo in afiniteto do ustvarjalnega pisanja, ki sem jo prepoznal kot desetletnik.

Do sedaj sem izdal tri štirijezične knjige pesmi in fotografij (slo/srb/ang/nem oz. nizoz.). V Sloveniji in Srbiji sem imel osem razstav, od tega dve na prostem. V prvi fazi sem se ukvarjal s strahovi, druga je bila usmerjena v iskanje otroka v sebi, tretja pa je obarvana z jezikom ljubezni in erotike in govori o sprejemanju odgovornosti.

Na mojo prvo knjigo *Trans-formation* (2001) se je odzval tudi ameriški profesor Noam Chomski, ki jo je ocenil zelo pozitivno. Druga knjiga *Trans-formation 03* (2003) je prejela nagrado za uporaben dizajn na festivalu »Idej« v Novem Sadu (2003). Tretja, *Erotic Transformation* (2006), pa prav v tem času začenja uresničevati svoje poslanstvo (www.transformation-art.com).

Na začetku mi je primanjkovalo zaupanja v pesniške sposobnosti. Sedaj sebe doživljam kot pesnika in se zadnjih nekaj let vključujem v literarno življenje Slovenije. Zaenkrat pišem v srbskem jeziku, ki je tudi moj materni jezik, največje težave pa imam s prevajanjem.

V Srbiji in drugod po svetu imam veliko prijateljev, s katerimi ohranjam stike. V svojem okolju pa tudi pri samem sebi pogrešam več fleksibilnosti in tolerantnosti.

V prihodnje načrtujem več razstav in udeležbo na pesniških večerih, kjer bom predstavil poezijo in fotografije iz svoje tretje knjige. Za nekoliko bolj oddaljeno prihodnost pa verjamem, da bodo nova spoznanja sama izoblikovala in našla pot, kako zaživeti v našem svetu.

Šta je to što hoćeš?
Da li želiš da se oslobodimo želje
od savršenosti?
Ali da ne prestanemo da je tražimo.
Ili želiš...
Moje usne, moje ruke, moju kožu...
Moje reči:
nežne, jake, snažne, strasne.
Da uđu u tvoje najskrivenije tajne,
da probude ustalasale snove,
da se nabiju na svaku tvoju nesigurnost.
Da se istope dok prodiru u tebe...
duboko.

Rasplinjuješ moje tvrde stavove,
moju sumnju
i učvršćuješ veru.
Nosiš ih malo dalje
od razuma, bliže toplini...
dok tvoji prsti ulaze u moju prošlost,
obavijaju se oko sadašnjosti
i istiskuju budućnost...
u svetlost sveće,
koja kaplje vrućim žarom.

Boli te... ali ti bi još!
Moliš, raširenih...
očiju.

Kap po kap.

Hiljade leptira,
opčinjeni našim dolinama,
plešu prelepu igru praštanja,
prihvatanja,
poštovanja,
verovanja.
Obasjani svetlošću
prodiru u naše utrobe,
maze se sa našim strastima.

Gledamo,
mirišemo,
preplićemo se.

Ližemo...
rane sazrevanja.
Obasipamo poljupcima
mogućnosti za promene,
mogućnosti da bezbrojnim dodirima
čistimo paučine zabluda
omotanih oko naše podsvesti...
kao čipkaste podvezice
najlepših konkubina.

Naši uzvišeni egoizmi...
drhte na vetru empatija.

Noć je.

Sve lepe stvari...
vezujem uz tvoje korake.
Znam... to nije moguće.
Ali oni zvone
najlepše pesme zahvalnosti.
Jedna od milion ruku

poznaje tvoje tajne.
 Mirišeš moje ime
 neobuzdanim butinama.
 Razdireš zaspalost
 jutarnjim šapatom.
 Uvijamo kičme
 iskustvom galeba
 dalekog mora što peni.
 Šume uzdasi
 iznad tvojih kolena.
 Jedva držimo
 uzde raširenih zenica
 i stopala ispod oblaka.
 Ljubavni zvuci
 odzvanjaju po golim zidovima.
 Rastopljena lava
 iz tvojih pukotina...
 steže mi lice.

Oslušujemo damare
 gledajući se u oči.

Ponavljaj stvari u kojima si dobar.
 Stvarno dobar!
 Ponavljaj često.
 Ponavljaj stalno.
 Do kraja, do dna, do izvora.

Gledamo se preko belih livada.
 U čaršave umotana realnost.
 Bacamo je u kraljevstvo nimfi.
 Kavezi škripe.
 Nagoni gube oslonac.
 Kontinenti se sudaraju.
 Dižu se planine.
 Poplave odnose nerealna očekivanja,
 čekanja, prošle živote, grubosti,

sebičnost, nepažnju, bezosećajnost.

Vazduh je težak, para šavove.
Zveri su popadale.
Žudnjom oblikujemo gnezda.

Približi se još jedanput
da mi se namršte sve vene i žile

Napuni me!...
Pričama o pravom oblaku.
O istopljenoj čokoladi.
O trešnjama u kosi.
O vinu koje curi...
između tetovaže, poljubaca,
lepote, bola...
Između krila i rogova.
O unošenju smisla.
O rečima kao šlagu.
O ispravnim postupcima.
Namaži me vizijom.
Uspavaj nevericu.
Stisni me.
Poskidaj sve nesigurnosti.
Biću držač tvojih nagrada.
Postaću kolektor pozitivne.
Zagazi u pirinčana polja.
Obuzdaj mi raskorake.
Urazumi želje.
Premosti moje katarke realnošću.
Neka vetar duva u tvoje belo jedro
i vodi te kroz oluje i bure.

Ja se smejem.
Ti me ljubiš.

Ne možeš pobeći.
Od prašine kao
od kiše posle koje sve buja.
Ali možeš da rasteš.
Možeš da stojiš...
Čvrsto na svojim nogama.
Da si tvrda i nepokolebana
kao prolaznost.
I da si meka, žilava i savitljiva
kao duša.
Da si napeta kao očekivanja.
Da si uzdignuta kao ljubav.
Da stojiš kao vrednosti.
Da si sočna kao prevazilaženje.
Da si puna kao razumevanje.
Da si uspravna kao saosećajnost.
Da si podignuta kao pogled,
prema sebi, iznutra, iz temelja, iz korena!
Da si betonski tanker što plovi okeanima,
pun kao hvala, kao kreacija,
kao osećaj da si nešto korisno napravio,
kao mesec, kao drugarstvo,
kao odgovori... kao uzbuđenje.
Kao ja sada.

Jure Drlječan

Oktober leta 1972 me je (osemnajstletnega fanta) vlak Salona expres pripeljal v Ljubljano. Spominjam se nepopisne gneče na vlaku. Celonočnega zibanja na eni nogi na prepolnem hodniku poleg vrat vagona. S še tremi vrstniki, sovaščani smo prišli iskat delo. V športni torbi sem poleg nekaj spodnjega perila nosil tri zvezke pesmi in nedokončano, precej dolgo zgodbo, napisano leta 1971, ki sem jo takrat sam pri sebi imenoval »mladinski roman«. Zvezki teh zgodnjih pesmi so se izgubili, ko sem bil pri vojakih. Zvezek z zgodbo pa je po nekem čudežu nepoškodovan preстал to obdobje. Še vedno ga hranim. In še vedno je zgodba nedokončana, čeprav sem pred 25-imi leti nekajkrat poskušal narediti kaj več iz nje. Sedaj mi zveni naivno. Ko obujam spomine na tista leta, se dobro zavedam, da sem v tistih časih prav zares bil precej naiven idealist. Mogoče so prav zaradi tega ostali zelo lepi spomini.

Ta zgodba je bila moj prvi in zadnji daljši prozni tekst. Le tu pa tam sem kasneje napisal kakšno krajšo zgodbo ali črtico. Zadnjih petnajst let poskušam pisati pesmi. Pred leti sem jih zbral v pesniški zbirki Uklesan u slova / V črke vklesan. Vsa leta sem pesmi objavljal tudi v reviji Paralele, ki sem jo nekaj let tudi urejal in zanjo pisal tudi neliterarne prispevke.

Prepričan sem, da se ravno našim vsakoletnim srečanjem lahko zahvalim za to, da še vedno vztrajam pri pisanju. Prvič sem se udeležil drugega srečanja pesnikov in pisateljev drugih narodov in narodnosti. In od takrat vsako leto. Že 28 let.

MRAV NA LOTOSU

tu u malom jezeru
dotakoh tragove
tek jenjale kiše
na lotosovom cvijetu
i obrisah
tragove crnog mrava
što dopluta
na odlomljenoj grančici
i na cvijetu
nađe spas

po suhom rubu cvijeta
 trčkara tamo amo
 gleda put obale
 gleda put neba
 slijedeću kišu
 preživjeti
 neće

pred vodenim
 zrcalom
 pred cvijetom lotosa
 odlučih postati
 lopov
 i ukrasti trenutak
 vremenu

samo za sebe

USAMLJENOST

kao magla prodire
 u vene i
 prazne prostore duše
 svaku misao davi
 i baca
 u taman ponor
 svoga buraga

odsustvo događaja
 uspavljuje želatinasto vrijeme
 a kosci zraka
 na prozirnoj poljani dosade
 nevidljivim kosama mašu

otkako je orao smijeha
 sklopio krila
 gipsom tišine zalivene uši
 osluškuju
 samo odjek koraka
 u lišću sivoga asfalta

riječi na pragu čekaju
da se otvore vrata
da rasparaju ljigavu tišinu
koja ustrajno dolazi
sama sebi
ususret

POSILIJE ŠTRAJKA

stražarova
signalna lampa šalje
svjetlosne znakove
iz tamne štale
kamenite stvarnosti

duboko
u moždanoj srži
promukle pozdrave sklada
i šalje ih uskom
traku neba
među neboderima

stada
ciničnih i umornih
očiju
gone prezir
prljavog pločnika
pod nogama

pogledi im se izlomiše
na komadićima
razbijenog
ogledala
jučerašnjeg štrajka
gnjevnih

NESANICA

kobac savjesti
i bolnih uspomena
zario je
krvave kandže
u katran noći
u bunovne oči

dugi mlaz nesanice
zali očne kapke
ukoči trepavice
na treptaju sna

tvoj lik
dvolični anđele
treperi uklesan
u mračnom kamenu
sjećanja
dok vlažni prsti vjetra
češljaju
tamnu grivu
noći

poslije bezbroj žvakanja
do iznemoglosti
prežvakanih dvojbi
kandže nesanice
proliše bjeloočnicu
bunovnih očiju
po dlanovima
jutra

a vekerica
podera uši
dok me probudi

OTROVNI BRŠLJAN

olovno kamenje kušnji
na ulaznim vratima
i teške misli na prozorima
pogled zastiru
dok mi jutro u sebi dršće

oko mene si se splela
kao lijana
kao otrovni bršljan
moje sokove piješ
i sušiš moje korijenje

bljesak u oku
i drhtaj u srcu
zamiru

krila ostavih vjetru
da želju po želju
izbriše s neba

U ZAČARANOM KRUGU

kad se nebo pomakne
u mojim grudima
kad se tvoji pogledi uhvate
u zamku
smušenih oblaka
zanjišem te i uspavam
u naručju

i dok gledam kako spavaš
trzaš se
na plahe dodire
mojih misli

prepečene lepinje očekivanja
na komadiće lomim
i polažem u sanjiva usta
tvoje radoznalosti
čim se probudiš
a riječi povjerenja
zasijavam duboko
u bisernu školjku
tvoga uha

kad me pomalo izgubljenog
u začaranom krugu
u tom krugu
u kojem sve počinje
i završava
s tobom
sustigne istrošeno vrijeme
začujem
kako mi neprestano šapuće
da smo i ti i ja
samo zrna
zrna prašine
na beskonačnom
prašnom drumu
prolaznosti

Srđan Đerić

Doslej sem objavil tri pesniške zbirke v srbskem jeziku: *Čas za sanje* (MRZ Pljevlja, 1998), *V spominih izginjanja* (MRZ Pljevlja, 1999) in *Drugačno stanje zavesti* (Raška škola, Beograd, 2006) ter zbirko v slovenščini *V spominih izginjanja* (samozaložba, 2005). Moje pesmi so bile objavljene tudi v antologijah v Srbiji in Črni gori, Ameriki, Agliji. Pesmi so bile prevedene v slovenščino, poljščino in angleščino. Dvakrat, leta 1998 in 2001, sem bil tudi finalist pesniškega festivala »Ratkovičevi večeri poezije« za pisatelje do 27 let v Srbiji in Črni gori. Nagrajen sem bil na več srečanjih in delavnicah.

Po poklicu sem gradbeni inženir – projektant. Rojen sem leta 1974 v Banja Luki.

DVOJE U JEDNOM SLOBODNI

Grom se pretvara u oblake
i oblaci dozivaju kišu
posle oluje strast se stišava
vodi ka iskonskom izvoru

pre krajnjeg sjedinjenja
uvek se vraćamo sebi
i opet predajemo jedno drugom
rađamo se u zajedničkom telu

vlastite kože postaju tesne
oblačimo se jedno u drugo
tako ćemo postati trajni
tako ćemo disati skladno

učimo se živeti u smrti
dok smrt rađa nove živote...

U novom svetlu novi putevi
 odišemo spokojem praštanja
 otvara se vreme davanja
 mudrosti postaju dostupne

prošavši kroz vrata svetlosti
 postajemo uzajamni čuvari
 jedno u drugom
 dvoje u jednom slobodni...

CRNA ORHIDEJA

Vrati se svojim prvotnim bojama, sada si
 Onomatopeja hladnih lica. Gotski bludnici
 Nisu uzalud pravili orgije u zamkovima
 Dijamanti u škrinji izazivaju zavist i
 Anđeo na crnom konju jedan je od njih.
 Opkoljeni smo morem i grebenima
 Šačica nasumice bačenih paukovih niti
 Kao svilena rosa Andskih šuma
 Tamo gde jutro dva puta sviće na
 Dan, u sećanjima...
 Tako malo vremena protiče kroz nas
 Kanoni mudrosti ostaju zatočeni
 Iza debelih zidova Aleksandrije.
 Vreme neumitno
 Neumitno
 Postaje začaran krug...
 Crna orhideja sklapa latice
 U vrtu Crvenih Ruža Damaska.

OBLAK KOJI ODUDARA TIŠINOM

Namera i pokret tvore vreme
 dvaput eon u telu čoveka
 spajaju se nebo i reka
 meandriraju počasnim nestajanjem

elementi vremena i prostora
postaju višestruko u jednom
kao planine spojene sa olujom
izlivaju se u velika mora

oblak koji odudara tišinom
postaje uzvišeni hram
u kome tirkiz i žad
ujedinjuju svoje svete boje...

CRVENI MRAZOVI

Noć se povukla
u dubine kosmosa,
Svet je postao
samo puko ishodište
Tačka...
Sada znam da zaboravljene
lađe još uvek krstare
koritom pustinjskih reka
po pesku lutaju crveni mrazovi...

OBLICI RETKIH POSTOJANJA

Reke su napustile svoje tokove
vera koja je pratila naše uspone
lađama nestanka plovimo nizvodno
pripadamo talasima retkih postojanja

pradavnim časovnikom merimo vreme
zrna peska samo kovitlac u mestu
kao sa osetljivim taktovima trajanja
žudimo za telima naše istine

mirovanjem poništimo prolaznost
plod se sakrije u seme
ponoć se pomeri u svitanje
dok tišine postaju reči i reči vreme...

ANTIPOD

Više ništa
Nije onako
Kako treba
Da bude

Ljudi su
Poželi ljude...

UTEHA SMO ZA NEOSTVARENOST

Na početku večitog kruga
poznajem početak koji sledi

krećemo se tihim slutnjama
ispovedamo se zaverama stvarnosti
strpljivo da podnesemo poraze
još jedan dan za hrabrost
uteha smo za neostvarenost

hvalimo stihove snovima
hranimo božanske grehe
čarobnim plodovima

pokretima vlastitih nadanja
verom se zaustavlja vreme
trajemo nečujnim otkucajima
kao osetljivi oblici postojanja
uteha smo za neostvarenost...

KRATKA LJUBAVNA TRILOGIJA

Pojaviš se bez haljine
kao bez takta
na prstima od svile
otvaraš sva moja vrata

Dok učim te sanjati
durove i molove
tvoji meki instrumenti
daju oštre tonove

Nisi dobra vila
samo zbunjeno dete
pusti moje senke
neka svetle...

Neda Galijaš

V Ljubljano sem prišla iz industrijskega mesta na Hrvaškem, ki leži ob treh rekah. Če že v štartu omenim te tri rečne »gracije« (Savo, Kolpo in Odro), tudi industrija v mojem rojstnem Sisku postane celo simpatična. Čeprav povzroča veliko onesnaženost mesta. Lahko si zamislite moje mesto ponoči. Blešči. Utripa. Ne da se. Tudi takrat, ko je zaradi vojne večkrat bila zatemnitev, je v Sisku utripal večni ogenj iz rafinerije nafte, iz železarne pa so se kadile peči. S tem sem živela vse otroštvo, tudi gimnazijo.

Po maturi je prišel čas odločitve, kaj bom v življenju počela. Preveč otročja sem bila, da bi šla takoj delat. Za poroko tudi nisem bila, čeprav sem bila že od četrtega razreda osnovne šole redno zaljubljena. Študij? Hm, za to pa sem bila. Vso osnovno šolo sem bila prav dobra, prva dva letnika gimnazije pa le dobra. Ampak zadnja dva letnika me je »srečala pamet« in domov sem prinašala same odlične ocene. Še na glas se jih nisem upala povedati, le odprto pest sem kazala staršem, skomigala z rameni in začudeno gledala. Še sama sem se čudila, kako mi je v šoli naenkrat fino. Filozofija, psihologija, sociologija so bili moji aduti za naprej. Le da moje ocene iz prejšnjih letnikov niso bile prav bleščéče. Kar je bil problem za sprejemne izpite. Pa se je zgodilo, da je prišel oče iz službe z vprašanjem, ali bi bila novinarka. Ups?! Železarna Sisak je namreč potrebovala štiri mlade za študij novinarstva v Ljubljani, saj je bila le tam smer za informiranje v podjetjih. In to brez sprejemnih. Tudi v študentski dom bom sprejeta, ker je naša železarna z ostalimi YU železarnami finančno sodelovala pri izgradnji bloka v Rožni dolini. Privlačno, kajne? Čeprav se takrat nisem videla kot novinarka, tudi moji spisi niso bili »za dol past«. Po tehtnem premisleku sem sklenila, da če imajo v predmetniku moje ljube tri predmete, grem v Ljubljano.

In ker sem zdaj tukaj, pomeni, da so jih imeli. In ker sem še vedno v Sloveniji, po več kot dveh desetletjih, pomeni, da mi je lepo. Torej, znašla sem se. Po svoje.

Moj odnos z »domorodci« je bil odvisen od tega, da jih jaz sprejemem take, kot so, in da se jim poskušam prilagoditi. In jih razumeti. Saj sem jaz prišla k njim. Ne oni k meni. Mojo spontanost, odprtost in naivnost v študijskih časih lahko opišem z dogodkom na avtobusu. Bila je nepopisna gneča, ki pa me zaradi trenutne zaljubljenosti v nekega fanta iz Bosne sploh ni motila. S prijateljico sva se tiščali in klepetali o najinih simpatijah, ko me je neka starejša gospa odrinila in jezno ogovorila z »Bosanka«, saj je slišala, v katerem jeziku se pogovarjava. V trenutku ni bilo bolj veselega človeka na avtobusu. Srčno nasmejana sem prijateljici veselo zavpila, da mi je gospa rekla Bosanka! Vauuu... Gospe ni bilo nič jasno. Na tak način, malce naiven, gledam, doživljam in sprejemam nerodne dogodivščine s Slovenci še danes.

Moje prvo pisanje je bilo novinarsko. Dobro sem se znašla. Od leta 1999 sem začela pisati pesmice. Naenkrat. Okno sem pomivala in spotoma spesnila še pesmico. Ljubezensko, seveda. In se je začelo. Z Mariborom. Tam sem se prvič predstavila s svojo kreativnostjo. Potem pa je kar šlo. In še gre. Knjige še nimam, kar ne pomeni, da o tem ne razmišljam. Zaenkrat se moje pesmi lahko berejo v reviji Paralele. Že od leta 1999. Večinoma pišem o ljubezni, odnosih moški–ženska. Tudi o ljubezni do predmetov, ki so sestavni del mojega vsakdana, npr. računalnika ... Seveda niti narava ni izključena.

Pesmi ne pišem neposredno v slovenskem jeziku, ampak v hrvaškem, čeprav bi lahko poskušala, saj novinarske tekste pišem v slovenščini. V Sloveniji imam veliko prijateljev, ki govorijo moj jezik, čeprav veselo mešam enega z drugim. Če mi je kaka beseda iz enega jezika boljša, jo brez predsodkov uporabim tudi v drugem jeziku. Npr. »sošolec«. Že moji starši vejo, za kaj gre. Prav lepa in jasna beseda je. V hrvaščini je sploh nimamo. Rada ustvarjam neki svoj jezik! Pogrešam več strpnosti in spoštovanja do naše drugačnosti. Posebej v jeziku. Perfektna ne morem biti, trudim pa se.

In še nekaj ... pisala bom, dokler bom imela kaj povedati, dokler se mi bodo čustva oblikovala tako, da jih lahko spesnim, dokler bom brez zadrege zaupala papirju svoja notranja doživetja.

TRENTAK

Navikla sam več
da te vidim samo za trenutak.

Zažmirim i tu si.
Pored mene.
Osjećam u zraku tvoj dah.

Volim kad sam sama sa sobom,
jer tad sam i sa tobom.

KAMEN

Mogla bih ti napisati puno toga,
da shvatiš sve ono što me boli, ali...

Okamenjela sam.
A kamen samo zrači, ne objašnjava.

Otupjela sam,
a tup nož ne služi svrsi, ne siječe.

Odrvenila sam,
a drvo nepomično promatra, ne govori.

Stojim tako kao čudo prirode
i prkosim vremenu u prolazu.

ISPOČETKA

Našla sam se pred zatvorenim vratima.
Nema smisla da ih na silu otvaram.
Predugo sam mislila da su samo pritvorena.
Hvatam zrak, gušim se...
što dalje od tebe...

Trčim, ne okrećući se.
Jedva dišem...
Hvata me slabost...
Posustajem...
Ali izdržat ću.
Moram!
Još malo i uspjjet ću...
Uh... konačno!

Moja vrata.
Brzo ih zalupim.
Provjeravam,
da li sam ih ja to zaista zatvorila...
Sad se osjećam bolje.

Tu je kraj.
I početak...

Otvaram prozor
i udišem svježji zrak.

RAZGOVOR

Ti.
 Ja.
 Zaustavljaš me.
 Upitan pogled.
 Nasmiješim se.
 Unezvjeren pogled.
 Zadovoljna sam.
 Molećiv pogled.
 Krećem.
 U nepoznato.
 Prestrašeni pogled.
 Lediš me.
 Kočiš me.
 Vrtlog strasti.
 Tvoje.
 Kraj.
 Vrtlog čežnje.
 Moje.
 Kraj.
 Ledeni pogled.
 Okrećem se.
 Gledam te.
 Sažaljivo.
 Toplo.
 Smiren si.
 Odlazim.
 Ostaješ.
 Novi vrtlog.
 Iskušenje.
 Stari vrtlog.
 Navika.

Srce više ne boli.
Srce prijatno treperi.

ŠETNJA II

Dogodilo se!
Jedno prijatno veče...
Jedno piće...
Opuštajuća muzika...
Nekoliko pogleda,
očaravajućih osmijeha...
i... srce je uznemireno.
Tako zavirismo jedan drugom u život.

I počinje šetnja.
Vrlo zanimljiva.
Puno toga treba vidjeti,
upoznati,
naučiti...
Vrtoglava istraživačka avantura.
Doživljavanje ugodnosti i neugodnosti.
Kao i iznenadnih promjena...

Šetajući, možeš zapeti i pasti,
pa se opet dignoš.
Ponekad se penješ gore,
al' se bome spuštaš i dolje.
Nekad je i opasno.
Zamagljeno i nejasno.
Možeš se izgubiti.
Trebalo to izdržati.

Al' tebi je najednom dosta.
Našetao si se.

Ja ne. Ja volim duge šetnje.

Marko Jovanović

V Beogradu sem preživel brezskrbno otroštvo in pestro ter razigrano zgodnjo mladost. Po končani gimnaziji sem se, tako kot vsi moji črnogorski predniki, odločil, da se čim prej osamosvojim. Pri starših sem bil zares srečen, vendar prihajal je čas, ko se je bilo potrebno preizkusiti v težjih in resnejših življenjskih situacijah.

V Ljubljano sem prišel povsem po naključju. Želel sem študirati arhitekturo v enem izmed mest takratne Jugoslavije. Postavil sem si pogoj, da v tem mestu ne smem imeti niti sorodnikov niti znancev. Moje kriterije sta izpolnjevala le Sarajevo in Ljubljana. Odločil sem se za Ljubljano, ker sem menil, da mi bo zaradi neznanja jezika še za odtenek težje.

Nisem imel nobenih iluzij, da bom v novem okolju sprejet z navdušenjem – kljub vsemu moje izkušnje niso slabe. Spoznal sem veliko več sovrstnikov, s katerimi sem se pogosto videval, igral nogomet in potem ob pivu razpredal o športu, dekletih in umetnosti, kot takih, ki so mi skušali dopovedati, da so moje pravice v tem okolju omejene.

Z literaturo sem se začel ukvarjati šele leta 2000, ko sem bil star 53 let. Tudi to, da sem začel pisati, je čisto naključje. Nekega dne sem v Benetkah, ob sprehodu po četrti Dorsoduro, doživel nekaj, za kar sem želel, da bi ostalo nepozabno. Tako je nastala moja prva pripoved, ki je bila dobro sprejeta – potem sem hitro vzljubil nov način kreativnega izražanja.

Pišem predvsem v svojem maternem jeziku, ker tako lažje pojasnim svoje misli in občutke. Pišem pa tudi v slovenščini, vendar ob tem pogosto z občutkom, da prevajam samega sebe.

Moja mama še živi v Beogradu, je že precej v letih in jo zadnje čase pogosto obiskujem. Tam se pogovarjam tudi s svojimi nekdanjimi sošolci, sosedi, znanci, berem tamkajšnje časopise, obiskujem gledališke predstave – na ta način ohranjam stik z materinščino.

Občudujem pisatelje, ki pišejo veliko in z lahkoto. Jaz pišem malo in garaško. Dodatno težavo mi povzroča dejstvo, da imam zelo malo prostega časa za pisanje. To je, zaenkrat, moj največji »literarni« problem.

Če me ne bo presenetilo kaj nepričakovanega, menim, da bom pisanju kratkih zgodb (pripovedi) in dramskih besedil ostal zvest. Ti dve literarni zvrsti najbolj ustrezata mojemu temperamentu in načinu razmišljanja.

PET SLIKA IZ PREDGRAĐA

(Odlomak)

1.

Kada se magistralnim putem napusti prestolnica i pođe prema severu, glavni, najširi put, beskompromisno prav, kao da počinje da gubi čvrstinu, sigurnost, samopouzdanje i polako se zanosi kao ostareli nosač pod prevelikim teretom. Ne izvija se samo u levu i desnu stranu već i gore-dole, prateći uspone i nizbrdice i pokušavajući da se ko bolje prilagodi podlozi. U predgrađu put još nekako i održava pravac ali kada se nakon nekoliko kilometara osami i zađe među njive i voćnjake sve manje priliči ambijentu u kome se našao i kao da mu je neugodno na terenu koji je izbrazdan, neučediv, blatnjav – onakav kakav je bio tu od davnina.

Oduvek je na tom mestu sve izgledalo opušteno i mirno i tako bi verovatno i ostalo da nije umetnut taj put kojim sada svakodnevno prođe nebrojano automobila, kamiona, autobusa i ostalog motornog saobraćaja, poravnatog u dve kolone. Put je podelio pokrajinu na donji i gornji deo, na napredak i tradiciju, na one koji su za i one koji su protiv. U meko tkivo prirode put se zaglavio čvrsto kao kost i uočljivo nezgrapno kao pritka uz mladu, nežnu voćku. Mladi su taj put prihvatili kao neminovnost, odmah i lako, videvši mogućnost da se približe gradu i uzbuđljivijem životu. Stariji, pak, nikako da zaborave prethodno stanje pa se neprestano nadmeću i nadglasavaju, nagađajući koje će sve neprijatnosti i nezgode doneti novo stanje.

Svežinu jutra nekada su prvi osetili zemljoradnici koji su u cik zore žurno ustajali da bi pre vrućine okončali neodložni posao; danas je put sasvim ukinuo pravila i granice; noć se stapa sa jutrom a sve vreme promiču automobili za koje je nemoguće utvrditi da li su zaista toliko poranili ili su u kašnjenju još od prethodnog dana.

Pre podne je daleko brojnija kolona onih koji hitaju prema prestolnici. U svakom automobilu po jedna, najviše dve osobe. Većina njih krati dosadu slušanjem jutarnjih vesti: šta se zbilom u sveže stvorenim kriznim žarištima, kako je u domaćem parlamentu, zašto privreda ne može konačno da stane na noge. Nakon sportskog komentara događaja od juče i prognoze vremena, laka muzika pomaže da u što boljem raspoloženju otpočne novi dan. U celoj toj situaciji sama vožnja kao da je najmanje važna – stiče se utisak da na nju niko od vozača i ne pazi previše jer ceo ritual koji se ponavlja iz dana u dan već znaju napamet. Neki vozači prislonili su uz glavu mobilni

telefon i pokušavaju da potvrde već načelno dogovorene sastanke. U ponekom automobilu supružnici dovršavaju svađu započetu prethodne večeri ili, možda, još i pre. Mnogima se već pomalo i žuri ali obzirom da je kolona automobila duga i gusta, ni preticanje a ni nervoza nemaju nikakvog smisla. To je prva slika.

2.

Na drugoj slici vidi se uzvišica pored puta i na travi uredno raspoređene crvene, plastične posude u kojima nekoliko sveća u trzajima dogoreva. Neposredno pre ulaska u grad, par stotina metara od table koja ga i zvanično najavljuje, na travnjaku pored puta, nova ikonografija urezala se u pitomi gaj i privremeno ga obeležila. Kao kada slikar na platnu odredi izgled pozadine pa na njenoj zelenoj površini najpre ucрта koordinatni sistem a zatim, u njemu, rasporedi nekoliko mrlja crvene boje, kojom svu svetlost i sve senke postavi u nekakvu vizualnu ravnotežu. Na tom su mestu pre nekoliko meseci, za nekoliko trenutaka, bili poremećeni svakodnevni ritam i red; prikolica šlepera u blagoj se krivini čudno zanela i nastavila put svojom putanjom, zauzimajući sve veću površinu na suprotnoj strani kolovoza. Mladić koji je u automobilu iz suprotnog pravca žurio u grad našao se u klopci; na levoj strani šleper a na desnoj uzvišica, dovoljno strma da se nije moglo umaknuti. Preostalo je samo naglo kočenje koje, nažalost, nije ni sprečilo a ni bitno smanjilo silovit sudar.

Mnogo je nesreća o kojima se razmišlja i nagađa kao o nečemu, što se nije moglo izbeći. Tako se o njima kasnije i govori. Sve su te nesreće uvek dolazile kao nešto takoreći razumljivo i shvatljivo – kao logična kazna za nekoga ko se nije držao pravila, ko nije poslušao nego je, čak, izazivao. Nakon nesreće većina se uglavnom slagala u tome da je bilo sasvim izvesno da je do toga moralo doći, kad-tad. Smrt kao da je odmah dobila objašnjenje – ko prkosi svemu logičnom i ozakonjenom postaje žrtva sopstvenog izbora i odluke. Kako je smisao ugašenih života u opomeni, na njih se gleda kao na sudbinom predodređeno žrtvovanje.

Ali ovo što se nedavno dogodilo bila je najgora moguća nesreća – iznenadna, neopravdana, bezrazložna i prerana. Nije se mogla ni naslutiti, ni predvideti, ni očekivati. To je bila jedna od nesreća koje nas uvek duboko potresu, u trenutku nas nateraju da se povučemo u sebe, osećajući nemoć i strah i sumnjajući da će nam ikad uspeti da u potpunosti razumemo logiku života. Kod takvih nesreća postaje nevažno da se uzroci u potpunosti razjasne pa nas zato sva njihova težina, bez ikakvih olakšavajućih okolnosti,

opterećuje bez milosti svom silinom zastrašujućih posledica.

3.

Na trećoj slici majka pokojnog mladića, na uzvišici pored puta, zamenjuje dogorele sveće novima i nežno sređuje travu oko njih kao kada je sinu, u srećna vremena, sa puno ljubavi, doterivala garderobu pre nego što je napuštao dom. To mesto je sada jedina njena veza sa izgubljenim sinom i najvažnija obaveza. Glavu otežalu od suza naslonila je na ruke i kao da traži s kim bi mogla da podeli očaj. Ali, ni treperave vlati trave, ni vlaga uzorane zemlje, ni sumorni oblaci, ni miris kiše koja samo što nije stigla neće biti njeni sagovornici. Ona razočarana sklapa oči i sasvim bez otpora iznova se prepušta mučenju uspomena.

Njen život je do nedavno imao pravi i za čoveka najvažniji smisao – bila je stub mosta čiji je luk krenuo iz daleke prošlosti i namerio se k večnosti. Ali, bio je dovoljan samo trenutak da se ispred nje otvori praznina bezdana i tama potpune neizvesnosti. Međutim, ni puta koga je već prešla nije više bilo – kao da je neko zbrisao sve što se godinama gradilo. Stub bez mosta ostao je da štrči, usamljen i bespomoćan potvrđujući da se budućnost definiše prošlošću. Bez budućnosti prošlost je potpuno besmislena.

Iza nje ostali su dani poseta, saučešća, obazrивih razgovora, uteha i sada treba živeti dalje, bez ikog bliskog, sam. Umesto zagrljaja koji donose olakšanje, ona nema više dece, a ni partnera na koga se može osloniti. Otac nesretnog mladića davno je otišao, shvativši da njegova saputnica ne želi da bude išta drugo osim majka i da teško podnosi ikog pored sebe ko bi mogao remetiti njen odnos sa sinom. Odgurnula je oca bez pozdrava i skri-la se u koži deteta, predstavši da živi svoj život. Očeva prisutnost postajala je sasvim sporedna – sve se više svodila na to da kod majke bude sinovljevi konkurent koji uvek mora biti poražen; u izlivima ljubavi, u pohvalama, u simpatijama, u ocenama sposobnosti. A takav položaj nije podnosio jer nije želeo da ga sin pamti samo kao krivca i večitog gubitnika.

Sada majka kleči u travi i razmišlja o kobnim trenucima koji smeh pretvaraju u žalost, nadu u očaj, optimizam u uzaludnost. Iznova se vraća sećanjima i sebe prekoreva zbog retkih i najčešće nevažnih situacija kada joj nije uspevalo da pruži sinu baš sva zadovoljstva koja mu je bila pripremala. Uprkos pokušajima da činjenicama da neki oblik i smisao sve je ostajalo nedorečeno, necelovito, beznadežno. Majci će ostati sećanja koja neće pre-sahnuti, bol koji neće minuti i samoća na koju se neće navići.

Zoran Knežević

Leta 1995 sem iz ravne Vojvodine prišel v hribovito Slovenijo. Ker sem ugotovil, da je bolje biti tujec v tuji zemlji kot v svoji. Začasno (že deset let) sem zaposlen v gradbeništvu. Pisati še nisem začel. (Teh par zgodbic ne štejem za pisanje.) Če že kaj vržem na papir, je to zaradi notranjega glasu. Ki se oglašča v prsih in narekuje. Jaz le zapišem.

MAJKA HRABROST ili POGLED PTICE GRABLJIVICE

Na cesti iz Selške doline, u zadnjoj krivini pred ulazom u Škofju Loku, tačno u pet minuta do sedam, pojavio se mali crni twingo. Za razliku od ostalih automobila, koji su toga dana šibali po istoj cesti, twingo se kretao normalnom brzinom. Prošao je pored prvih visokih zgrada, krećući se istom brzinom ostavio je iza sebe malu kapelicu sa leve strane ceste i prvi put malo usporio prolazeći pored sportske dvorane. Od tu pa do parkirališta u centru nije daleko. Kad je twingo skrenuo sa ceste i zaustavio se na neasfaltiranom delu malog parkirališta, sat je pokazivao četiri minuta do sedam. Jednostavan izračun pomoću potrošenog vremena i pređenih kilometara bi pokazao da se automobil kretao prosečnom brzinom od 49,7 km/sat. S tim bi se složili svi fizičari, astronomi i poneki verski voditelj.

U kupatilu jednosobnog stana, na prvom spratu stare zgrade koja je okruživala parkiralište je Roman upravo završavao s procesom lične dekontaminacije. Taj izraz je koristio umesto reči kupanje još od vojske. U taj proces je spadalo tuširanje, pranje kose, pranje zuba i brijanje. Završivši, pogledao se u ogledalu. Bio je zadovoljan svojim izgledom. Gladko lice, bez bora, gusta crna kosa bez ijedne sede - nije loše za čoveka koji se približavao trideset petoj. Uskočio je u svoje »cipele za engleski«, u trku uzeo crnu kožnu jaknu i strčao niz stepenice. Pogledao je na sat: osamnaest i pedesetšest.

Miša je izašla iz svog twinga. Bacila je pogled na srebrni audi karavan, koji je bio parkiran pored. Bio je dvaput duži od njenog twinga. Ona sigurno nikad neće imati takav auto. Uostalom, ona nije Nina. Nina je bila vlasnica

srebrnog audija i vlasnica poznate firme iz Kranja. Miša je ipak bila zadovoljna sa svojim autom. Njen twingo je bio mali, ali je imao dušu. Šmekerski izgled su mu davale plastične trepavice iznad farova. Taj duhoviti dodatak ga je činio prepoznatljivim. Svima koji su ga videli je izmamio osmeh na lice.

Prešla je cestu i uputila se stazom prema školi. Tad je začula korake iza sebe.

- Hej, Miška, jel ti to parkiraš na mom parkiralištu? Pa, ja ću tebi početi naplaćivati!

Dobacio joj je samo tih par reči u prolazu i odjurio prema školi. Gledala je njegovu vitku figuru koja se udaljavala. Nije znala mnogo o njemu. Samo da mu je ime Roman i da živi sam. A, da, i još nešto. Da joj se sviđja.

Na njegovu provokaciju o parkiralištu nije odgovorila, iako je imala odgovor. Htela mu je reći da bi ga mogao, kad već naplaćuje parkiralište, asfaltirati. Ali nije rekla ništa. Kao hiljadu puta do sada.

Nina je sedela u drugoj klupi do prozora. Večeras je bila obučena u crni komplet, ispod crne bluze se videla bela majica sa crnim motivom. Na nogama je imala bele, polusportske cipele. Na ruci umetnički unikatni crno-beli prsten. Takve su bile i diskretne minduše u njenim ušima. Drsko, ali zato savršeno. Čak i oni retki koji je nisu voleli, su se slagali da Nina ima prefinjen ukus za oblačenje. Njena kratka crna kosa je bila uređena u perfektu frizuru. Kad bi se nasmejala, a smejala se često, bljesnuli bi njeni blistavo beli zubi. Svaki njen osmeh je govorio: »Life is beautiful«, jer Nina je imala sve. A, pored toga, nije bila uobražena. Družila se sa svima i više puta plaćala piće posle engleskog.

U zadnje dve-tri minute su se skupili svi učesnici kursa engleskog. Roman je seo u drugu klupu pored prozora. Miša sela iza njega. Tačno u sedam je ušla Andreja, profesorica engleskog.

Daleko i visoko, na stotine hiljada kvadriziliona kilometara iznad učionice u kojoj je upravo počeo čas engleskog (mada se sa ovim neće složiti fizičari, astronomi i verski voditelji) on se upravo nameštao u najugodniji položaj za osmatranje. Negde tamo između Kumove slame, Mlečnog puta i Malog medveda, zavijen u tamnu materiju, tako da ga nikakvi teleskopi nisu mogli registrovati. Iz svoje torbe je izvukao Naočare Za Hrabrost i stavio ih na vrh nosa. Neko vreme je lutao pogledom po svetlim tačkicama a onda fokusirao jednu malu plavu (tačkicu, da ne bi bilo zabune).

Čas engleskog na večernjem kursu je toga četvrtka počeo kao i svaki put. U osnovnoj školi »Jela Janežiča«, tačnije u učionici broj 2, je ljubazna mlada profesorica Andreja počela sa – kako ste danas i kako ste proveli vikend, uobičajenim pitanjima za zagrevanje. Odgovarali su svi pojedinačno. Miša je bila zadnja. Najpre je duboko udahнула. Znala je šta hoće da kaže. Bile su to sasvim obične fraze. Engleski je znala dovoljno da bi mogla lepo reći tih nekoliko rečenica. Ali ni ovaj put, kao ni hiljadu puta pre toga, kao ni sto hiljada puta pre toga, nije mogla. Jastreb je bio budan. Sagla je glavu i osećala kako joj krv navaljuje u obraze. Kao i hiljadu puta do sada. Rukom je navukla kosu tako da joj ne bi videli crveno lice. Andreja je čekala, ostali su ćutali, čula je samo one dve koze koje su sedele pod slikom Ivana Cankara, kako se prigušeno cerekaju. Pokušala je ponovo – samo prva reč, samo prvo slovo. Cela večnost joj je trebala da sastavi jednu rečenicu. Andreja ju je nagradila sa jednim »excelent«.

Miša se nije sećala kad je počela mucati. Mama joj je rekla da je kao mala dobro izgovarala. Mucanje se pojavilo kad je bila stara četiri ili pet godina. U osnovnoj školi je već grozno mucala. Tek tada ju je majka prvi put odvela kod doktora. Ali ni svi doktori, psiholozi i logopedi joj nisu mogli pomoći. Nitko nije mogao ustanoviti uzrok njenog mucanja. Rentgenski snimak je pokazao da je sa njenim grlom sve u redu.

Ali na rentgenskom snimku se nije video jastreb.

Jastreb u njenim grudima. Znala je kako izgleda. Videla je njegovu sliku u enciklopediji flore i faune. Pod ptice grabljivice, jastrebi – falconidae. To je bio on. Prepoznala ga je po očima. Pogled ptice grabljivice. Imao je oštro ukrivljen kljun, sa mesnatom gornjom površinom. Imao je i moćne noge i stopala. Sa jakim grabljivim kandžama je obuhvatao njeno srce. A sa oštrim ukrivljenim kljunom ju je hvatao za grlo uvek kad bi htela nešto reći. Nije joj kljuvao jetru, kao Herkulesu, samo joj je stezao srce i grlo. U doktorskim, psihološkim i logopedskim knjigama jastreba nije bilo.

Zadnji put ga je videla u kuhinji, u stanu njene majke. Imao je isti pogled i isti oštri ukrivljeni kljun. Jake kandže mu se nisu videle jer je imao papuče na nogama. Pomislila je da je dobro što je u papučama. Kad je jastreb tukao njenu majku, tukao ju je najpre šakama, a kad bi pala onda i nogama. Zato je bilo dobro da nije u cipelama.

Nju nije tukao. Samo bi joj zalepio poneku šamarčinu, u prolazu. Sve do one noći kad ju je napao. Njene majke nije bilo. U bolnici je lečila posledice

pada na stepenicama. Nikad nije priznala da je jastreb tuče. Uvek je padala. Jednom na stepenicama, drugi put u kupatilu. Tada je Miša već bila u srednjoj školi. Noću je zaključavala vrata svoje sobe. Te noći ni to nije bilo dovoljno. Jastreb je provalio u njenu sobu. Uspela je da mu umakne samo zato što je bio pijan. Od tada nije više stanovala u kući svoje majke.

Čas engleskog se nastavljao. Na redu je bio *vocabulary*, a posle toga oni komplikovani irregular verbs. Miša se nekako probila kroz to, trebalo je reći samo jednu reč. Andreja je predstavila glavnu temu današnjeg časa. Govoriće o hrabrosti. Lekcija u udžbeniku je imala isti naslov. U njoj je bilo predstavljeno nekoliko hrabrih Engleza. Sad je bio red na njima da kažu šta je za njih hrabrost i navedu neku ličnost, koja je po njihovom mišljenju hrabra. Na spisku »visoke« hrabrosti su se našle istorijske ličnosti: vojskovođa, revolucionari, narodni heroji, alpinisti koji su osvojili Everest... dve najmlađe, koje su sedele pod slikom Ivana Cankara su izjavile da je hrabar Eminem. Zato što u pesmama kaže ono što drugi ne smeju.

Slušajući ovo, on se nasmejao. Poznao je skoro sve sa ovoga spiska (ko li je samo Eminem?). Osim svetlih izuzetaka, skoro svi su bili seratori, a neki čak i psihički bolesnici. Retke svetle izuzetke je on primio u svoj široki topli ogrtač, ostali su završili u tamnoj svemirskoj materiji.

Posle neuspešnog razgovora o herojima našeg i proteklog doba, Andreja je podelila testove. Miša je rešavala test i povremeno gledala u Romana. Na engleskom je prvi put čula za izraz »*butterfly in my stomach*« sa kojim Englezi opisuju zaljubljenost. Dok je posmatrala Romana, osećala je da nekoliko leptira kruži oko nje i pokušava da se probije u njen stomak. Nekima je uspelo. Ali tamo nisu naišli na topao prijem. Jastreb se obrušio na njih. Mogla ga je čuti kako urla – dok sam ja ovde niko drugi neće ući.

Borbu jastreba i leptira u Miši niko nije čuo, ali su čuli nešto drugo. Nešto se događalo u drugoj klupi do prozora. Nije bila tajna da Roman osvaja Ninu. To je činio veoma spretno. Nije navaljivao, nije bio bezobrazan, ali je iskoristio svaku priliku i duhovitim domislicama davao do znanja da je zainteresovan za nju. Činio je to javno, ne skrivajući. Mnoge ženske bi već odavno pale, ali ne i Nina. Jer Nina je imala sve, imala je čak i nešto viška u ovoj situaciji. Imala je muža. No, bez obzira na to, svi su videli da uživa u Romanovom osvajanju.

A Roman je, na kraju svoje solo tačke, nonšalantno vežbajući svoj »would

like«, upitao Ninu da li bi, posle engleskog, htela ići s njim na večeru. U učionici je nastala tišina. Svi su očekivali odgovor. Engleski je tog trenutka bio daleko u drugom planu. Nina je nekoliko trenutaka razmišljala (ili je samo naglašavala dramatičnost tog trenutka), onda se okrenula prema Romanu i, sa zavodljivim smeškom, rekla:

- Nnnnne, mislim da ne bih.

Tišina je još uvek trajala. Baš kad su se u glavama ostalih rađali komentari, koji su jedva čekali da budu izgovoreni, čula se još jedna izjava:

- J j j....(ptica grabljivica je pustila grlo i opet se ustremila na jadne leptire) ja bih išla.

Sve glave, osim Romanove, su se okrenule prema Miši. Dve koze su prasnule u smeh. Najzad se okrenuo i on. Miši je krv udarila u glavu. Zašumilo joj je u ušima. Ali glavu nije spustila. Niti je povukla kosu napred da ostali ne bi videli njeno crveno lice. Jastreb je, videći da je izgubio bitku, pustio leptire i ponovo stegnuo za grlo.

Roman je bio u blagoj nedoumici. Najpre ga je zbunila Nina, sada i ova Miša. Baš danas, kad je prolazio pored nje je pomislio kako ta mala i nije loša. Rado bi je video u svom krevetu. Ali ona očigledno nije razmišljala o seksu. Jednu noć sa njom ne bi odbio, ali da ima vezu sa njom – pa šta bi rekli njegovi prijatelji kad bi čuli da ima devojkicu koja grozno muca?! Rekao je jedno diplomatsko »razmisliću o tome«, okrenuo se, pogledao Ninu, slegnuo ramenima i nasmešio se. Nina mu je osmeh uzvratila.

Do kraja časa engleskog se nije više ništa značajno desilo.

Ali tamo gore jeste. Naočare Za Hrabrost su u maloj Sloveniji i još manjoj Škofjoj Loki, u osnovnoj školi »Jela Janežiča«, tačnije u učionici broj 2, zaznale jednu mikro tačkicu koja je toplo pulsirala.

Miša je zadnja izašla iz učionice. Polako je hodala. Noge joj nisu bile najsigurnije. Kad je došla do twinga videla je da je i srebrni audi karavan još na parkiralištu. Pogledala je prema zgradi u kojoj je stanovao Roman. Uspešla je da vidi par koji je upravo ulazio. Razočarana i besna, sela je u auto, okrenula ključ i pritisnula na gas. Twingo je izleteo na cestu. Da je pred sportskom dvoranom toga četvrtka bila patrola saobraćajne policije, njen radar bi pokazao da se crni twingo kreće mnogo većom brzinom od dozvoljene. A Miša je pritiskala na gas. Kad je prošla pored male kapelice (čista slučajnost – sa čim se verovatno neće složiti verski voditelji) je njena noga preletela s papučice za gas na kočnicu. Zaustavila se pored ceste na zadnjoj autobuskoj stanici pre izlaza iz Škofje Loke.

Na podu kuhinje, u stanu na prvom spratu zgrade koja je okruživala parkiralište, valjala su se dva tela. Prvo telo je pripadalo hrabrom Romanu, koji je hrabro prodirao u telo hrabre Nine, kojoj je pripadalo drugo telo. Ona je hrabro prevarila svog muža te noći.

A na zadnjoj autobuskoj stanici pre izlaza iz Škofje Loke, u malom twingu s plastičnim trepavicama iznad farova, sedela je mnogobrojna družina:

- Miša Koja Nije Nimalo Hrabra,
- Miša Koja Je Mnogo Naivna,
- Miša Koja Je Mnogo Glupa,
- Miša Sa Jastrebom U Grudima,
- Miša Koja Nikad Nije Imala Dečka,

i govorila sama sebi:

- Glupačo, glupačo, glupačo, kako si samo mogla i da pomisliš na to. Kako si mogla da pomisliš da ćeš ga privući ti, koja do sada nijednog muškarca nisi privukla. Ti koja grozno mucaš i crveniš kad god te netko pogleda. Ha, ha, »ja bih išla« – bolje bi bilo da si na čelu napisala JA SAM ZALJUBLJENA U ROMANA. Naivna si, naivna do bola, nisi shvatila da Nina nije rekla »Nnnnne... mislim da ne bih« nego je rekla »mislim da ne bih išla sa tobom na večeru i gubila vreme, išla bih odmah s tobom u krevet i seksala«. O, ti glupačo naivna.

Sedeo je tamo gore i razmišljao o tim čudnim stvorenjima na toj maloj plavoj tačkici. Velika većina je samo sedela i čekala na njega da im pomogne. A on je mogao pomoći samo onima koji učine prvi korak. Prvi korak prema Naočarima Za Hrabrost, prema Naočarima Za Ljubav, prema Naočarima Za Dobrotu, ili Naočarima Za Prijateljstvo. A sad je video nekoga ko je učinio taj korak i kome je bilo vredno pomoći. U istom trenutku je jedan topli zrak prešao daljinu od nekoliko stotina hiljada kvadriziliona kilometara i u istom trenutku (sa čim se sigurno neće složiti fizičari i astronomi) se stvorio na zadnjoj autobuskoj stanici pre izlaza iz... znate već.

Već pola sata je sedela u autu. Smirila se i pokušala da se oslobodi teških misli. Još uvek je mislila na događaj na času engleskog, ali ne na Romana i Ninu, ne na čudne poglede koji su je gledali i ne na smeh onih koza. Mislila je na to kako joj je prvi put u životu uspelo. Rekla je nešto, iako je zamucala, iako je bila svesna da je svi gledaju, iako je znala da joj je krv udarila u glavu i nije sagnula glavu kao mnogo puta pre. I dignute glave je gledala u Romana. Misao na to ju je toplo ogrejala. Jastreba je moguće pobediti. Istina, od romanse neće biti ništa. Nije ni važno. Nek mu bude. Naći će se

več netko drugi. Netko tko će je smeti predstaviti svojim prijateljima, bez obzira na njeno mucanje.

Zadnji autobus za Železnike se zaustavio na stanici. Vozač je besno zatrubio kad je ugledao parkirani twingo. E, ovi današnji vozači ne poštuju nikakve propise. Pa nije ovo parkiralište, ej, ovo je samo za autobuse. Još uvek je trubio, ali vozač u twingu izgleda nije imao nameru da se pokrene. Nekoliko putnika je izašlo, autobus se malo vratio u rikverc, obišao twinga i zaputio se cestom pored visokih zgrada. Još uvek je trubio.

Miša se trгла i upalila motor. Pritisnula je na gas i crni twingo je pojurio. Ubrzo je dostigla autobus i obišla ga. Pri tom je otvorila prozor i (s čim se neće složiti neki verski voditelji) pokazala vozaču autobusa srednji prst.

Pred prvom krivinom na izlazu iz Škofje Loke, na cesti za Selšku dolinu, je toga četvrtka, oko deset sati uveče, iz crnog twinga izleteo jastreb. Ptica grabljivica iz roda falconidae. Imao je oštar ukrivljen kljun sa mesnatom gornjom površinom. Imao je i moćne noge i stopala sa jakim grabljivim kandžama. I nije izleteo iz twinga, nego je bio izbačen. Pao je na cestu i ostao da leži. Nekoliko sekundi zatim na njega je naleteo autobus. Onaj zadnji za Železnike.

Željko Perović

Oče železničar je leta 1977 dobil delo v Mariboru, avgusta istega leta pa se je vsa družina iz Bosne in Hercegovine, iz mesteca Drivuša v okolici Zenice, preselila v Slovenijo. Zeniško gimnazijo sem v Mariboru zamenjal za železniško prometno šolo zaradi štipendije in zagotovljene dobre zaposlitve, pa tudi zaradi samega jezika, saj je bilo na tej šoli kar precej dijakov iz drugih delov nekdanje skupne države, tako da smo bili po jezikovni plati deležni velikega razumevanja učiteljev.

Seveda je bilo sprva veliko domotožja, po drugi strani pa je Slovenija vendarle tudi drugačno kulturno okolje – mogoče smo imeli tu tudi malce sreče, saj je Maribor znan po svoji štajerski odprtosti, tako da sem ob druženju z novimi prijatelji tudi laže prestal prehodno obdobje.

V tistem času se mi ni niti sanjalo, da bom kdaj tako razumel in ljubil slovenščino (na maturi sem »pognil« iz slovenščine, pisno in ustno) oziroma da bom sploh kdaj pisal poezijo. Odprlo se je pri devetnajstih, v vojski. Zaradi prevelikega čustvenega naboja, saj je ljubljena ostala v Mariboru ... pošiljal sem ji dolga dolga pisma ... Ki jih zdaj že dolgo ni več ... Ostala pa je poezija ... Z bolečino kandirana. Kako svet boli, pa priča zame ena najlepših pesmi o poeziji sami – in svetu-življenju – Mavrica Edvarda Kocbeka. Verjetno pa človek mora imeti nekaj v sebi, da se to sploh lahko zgodi (poezija, mislim), in potem še nekaj, da to sproži ...

No, kakor je pač pisanje pravzaprav komunikacija, prihaja do tega, da te svoje zapiske komu bereš, tudi na javnih nastopih, in se kot avtor-človek definitivno razgaljaš, kar je v bistvu zelo pogumno dejanje, sploh ko gre za začetke, saj so take stvaritve po navadi primarno patetične. Potem se seveda s sebi podobnimi srečuješ na različnih shodih in v društvih in si želiš tudi kaj objaviti v kakšni reviji, nato pa tudi v samostojni knjigi. In pri tem si dostikrat zavrtnjen, zato je potrebno biti zelo potrpežljiv, saj na objavo ali knjigo lahko čakaš tudi nekaj let. Zato je potem sreča večja. Osebnostno sem prevode in poezijo objavljal v slovenskih revijah (Primorska srečanja, Dialogi, Mentor, Mladika, Hotenja, Poetikon, Paralele ...), potem pa tudi v sarajevskem Albumu, zagrebškem Quorumu ..., izdal pa sem tudi zbirki pesmi v slovenščini (Podarjeni glasovi, Mladika, Trst, 1997; Kapljevina, Mariborska literarna družba, Maribor, 2001) in eno v hrvaščini (Utiha, Naklada Mlinarec&Plavić, Zagreb, 2002), letos se je zgodilo sodelovanje z gledališčem Glej (prevod treh dram v hrvaščino), dokončana je tudi naslednja zbirka, pričakujem izid prevoda romana banjaluškega pisatelja Zdravka Kecmana Scabiosa trenta, ki se v glavnem dogaja v Bovcu in okolici, kamor me vleče to poletje ...

BIJELI

u zrelosti baš svega, kad je već mraz
sparušio i polegao lišće tikava,
kad je samo rijetkim na vrtu ostala
u sjećanju vrešina ljeta – bijeli
leptir

NEŠTO

sve jače sniježi,
nešto je
ovdje,

nešto se
ježi,
sve te više

nježi, noćas,
sve više, sve
tiše

KAD SE JAVI,

rijetko kad u prvom licu,
samo progovori, valjda je
tako više,

struktura koju zriješ,
dok si lomiš jezgro
samo

ispovijedi,
u neizdrživom svagdanjem
uvijek iznova: O,

ljepota užasa prolaznosti!
bolom kandirana
čemerika smisla, gorka

i slatka čežnja –
kad se Jutarnja javi, tko
govori

TU-ZBRANO

razraslo se,
bez rubova,

tu

zastalo, zbrano
u sjeni podneva

PUNINA

još maloprije, magla ti je
po čelu rosila,
s vjeđa se cijedila,

dok si ruke pružao, zanesen,
u nadi da ćeš doseći,
što se ne da

izreći, a sad – najdublja
modri se punina, žari
sinjina, gori, gori!

Siniša S. Pešić

Rodil sem se v Zaječarju leta 1966. Po poklicu sem igralec in pisatelj, tudi absolvent Filozofske fakultete, Oddelka za psihologijo in andragogiko. Poleg pesmi so mi najljubša forma pisnega ustvarjanja misli. Pripravljam tri nove knjige, med njimi je ena glasbena, ter razstavo najdenih predmetov v obliki srca.

Odraščal sem v solidnih razmerah. Starši so bili dobri in velikodušni; skoraj vedno sem dobil, kar sem si želel. V šoli nisem imel težav, ker so imeli dobre zveze. Prav tako sem imel vnaprej zagotovljene poletne in zimske počitnice, saj sem po strokovnem mnenju hišnega zdravnika vsake toliko časa nujno potreboval spremembo okolja.

Tako sem po lastnem mnenju živel prav razkošno in mnogi so opozarjali, da sem celo razvajen in zaščiten, kot bi rasel pod steklenim pokrovom.

Tudi po končani srednji šoli mi za razliko od večine ni bilo treba iskati dela, saj sem imel zadovoljene vse želje in potrebe. Osebjem v naši hiši je bilo prijazno in nasmejano in tudi jaz sem bil ob njem vedno dobre volje.

Tako so tekli dnevi in leta in postal sem nekako profesionalni pisatelj. In sedaj, kot lahko vidite, zelo uspešno pišem o duševnih mukah in tragedijah človeštva, o trpljenju in bolečini.

* * *

Postoji nevidljiva ljubav
i nevidljiva smrt.

Izabrali valja jedno, jer dolazi
vreme kada i sam postaješ takav,
mašta te
ne rađa i ne uništava, smešak te
ne izdaje
i
tvoje stare cipele postaju
beskonačne.

Još samo razmišljaš, kako je prijatno
kod kuće.

OSMEH

Služim iz igre, prinosim na žrtvenik
jagnje najlepše vizije,

milujem il' vrištim, poslastice pečem
i horizonte širim.

Jeste igra uzaludna,

a probuđenost grešna kada je deliš
tek s oblacima.

Osmeh se od Boga preliva
kroz sva prostranstva.

* * *

U dnevnoj putanji sunca

vidiš čoveka,
uspon njegov i kulminaciju u sjaju,
zatim smiraj u oproštanju,
padu.

Oči
koje su samo uspele da podignu
i
spuste glavu.

TVOJEGA OKA

Nisi ti kriv
 što buljiš, niti je gledano
 odgovorno za polom tebe što si se
 zagledao, u nedostupno
 blisko...

Ima slika koje i ne opaziš
 dok piljiš, što mogu da ti podare mir
 il' ushićenje. Baš k'o na dlanu da te usreće
 ili razvesele,
 a pogled ti je grešnik razapet
 između dve lepote...

Oh, od toliko lepih slika
 samo je svetlost tvojeg oka
 dovoljno blaga da u njoj potonem,
 nestanem.

Jožica Pongrac

Prve korake sem naredila v pokrajini, ki ji pravimo Prekmurje. Ker je preko Mure. Bolj točno v Lendavskih goricah. Ampak potem smo se skoraj vsak vikend s starši peljali še enkrat čez Muro, kar je pomenilo, da smo že v Međimurju. Tako sem kot otrok najlaže razumela, da gremo zdaj k baki Mari i dedi Ivi. To so bili starši mojega očeta, ki ima korenine v majhni vasici v dolnjem Međimurju. Tam sem se hitro naučila očetovega jezika. Nikoli nisem imela problemov z govorjenjem ali razmišljanjem v slovenščini, ki je jezik moje mame, ali hrvaščini, ki je jezik mojega očeta. Nekoč seveda ni

bilo meje med državama, zato razen jezika tudi nisem čutila razlike med enim in drugim okoljem. Vsako okolje, še posebej, če združuje dve kulturi in dva jezika, človeka obogati in zaznamuje.

Ko sem začela pisati pesmi, sem nekako spontano razmišljala v hrvaščini. Prvi poskusi mojega izražanja so bili v osnovni šoli, kjer so moje spise redno objavljali v šolskem glasilu. Prvi objavljeni spis je imel naslov Kako sem premagala Brdajsa. Učiteljica slovenščine me je zmeraj opozarjala, da pišem predolge in preveč izčrpane obnove domačih branj. Še prej pa sem kot majhna punčka obiskovala pravljíčne ure in pravljíčne krožke. Z dedkom sva vsak večer poslušala pravljíco na radiu, potem pa mi je morala še mama ali babica prebrati eno pravljíco. S prvimi ljubeznimi v srednji šoli so nastale tudi prve pesmi, ki pa jih, žal, nisem ohranila. Tudi tistih nekdanjih ljubezni ne. Potem se je nadaljevalo na faksu in tako je še danes. V Mariboru, kjer končujem študij prava, sem začela obiskovati literarne večere. Spoznala sem nekaj pesnikov in pesnic, predvsem pa dobila obilo užitkov ob poslušanju in prebiranju poezije. Tako sem izvedela za srečanje Sosed tvojega brega in se odločila poslati nekaj svojih del na natečaj. Moje prvo srečanje je bilo pred štirimi leti v Izoli. Priznam, da sem spoznala nekaj izjemnih ljudi. Veselim se vsakega ponovnega druženja, ki me ne obogati samo s poezijo, ampak tudi s številnimi izkušnjami in modrostmi ostalih udeležencev.

Ljubezensko poezijo najlaže in najprej zapišem v hrvaščini, nekaj pesmi sem napisala v slovenščini, eno pa tudi v prekmurščini. Še zmeraj se, predvsem ob prebiranju poezije drugih avtorjev, ne štejem zares za pesnico, in s svojimi deli nerada nastopam v javnosti. Z veseljem pa jih, takoj ko kaj zapišem, preberem prijateljem in jih vprašam za mnenje. Pišem, ko sem žalostna, ko me kaj šokira ali preseneti, ko enostavno čutim, da so besede moj edini prijatelj in vem, da bo laže, ko bom tisto, kar je v meni, prelila na papir. Redko se zgodi, da kaj zapišem, ko sem vesela.

Umetnost in pisana beseda, proza ali poezija me odpeljeta v svoje sveteve, oplemenitita življenje, domišljija dobi nove razsežnosti, misli se napajajo, duša se hrani. Če sem doma, se najraje sprehajam ob Muri, sedem v travo, poslušam brzenje in šum reke in se poskušam spomniti verza za novo pesem.

PROSLAVA

proslava povodom dana
državnosti
predsjednik Drnovšek osjeti
mučninu
ništa čudno
kad u takvim prilikama
još naročito smrdi

po ljudima

NIŠTA

ništa
pa čak i to
jedva nađem
dok tražim
među živim
mrtvacima
prozirne oči
blijeda lica
sadržaj artikuliranih misli
nejasan

pa što

idem
da ne zakasnim
na vlak

PONEKAD

ponekad sjedim
u parku
u šumi
na proplanku

i pričam

sa kamenjem
s drvećem
s travom

odlazim smirena

slušali su me

KIŠA

mjesec donosi pozdrave
sutra će kiša

konačno

nek ispere sav smrad
nek već jednom sije

pada već nekoliko dana

ali

ne može oprati

Senada Smajić

Rojena sem v Vitezu, majhnem mestu v dolini reke Lašve. Nisem prepričana, ali je tam nekje res srce Bosne, vendar pogosto rečem, da je Vitez v njenem osrčju. Odraščala sem skupaj z brezo, posajeno pod oknom svoje sobe. Breza je seveda rasla hitreje od mene, vendar do mojega tridesetega leta ni prerasla okenske police v tretjem nadstropju bloka, v katerem sem živela. Prva pesem, ki sem jo napisala v 6. razredu osnovne šole, je bila posvečena prav tej brezi. Nekako mi je uspelo, da sem jo pritihotapila skozi vsa štiriletna obdobja in spravila v štiri kitice, s čimer sem si izborila prvo mesto na regijskem tekmovanju mladih literatov. Za nagrado sem dobila knjigo Zlatarjevo zlato in dva nepozabna poljubčka od Branka Čopića, kateremu sem takrat obljubila, da bom nadaljevala s pisanjem poezije.

In sem res, pa ne samo zato, ker sem obljubila, temveč tudi zato, ker mi je bila lastna koža že od nekdaj tesna, ko so v meni zavrela čustva. In najbolj varno je bilo zame in za tiste v moji bližini, da vse zlijem na papir. Odraščala sem v družini, v kateri se je veliko govorilo o vremenu in barvi črne kave. Nikoli nisem izvedela, o čem se je mama pogovarjala s hijacintami na balkonu. Najglasnejši je bil pogled mojih staršev, ki je bil še kako zgovoren. Moje precej starejše sestre so med seboj

šepetale, brat, ki mi je bil po letih najbližji, pa še dandanes govori v jeziku, ki ga ne morem razumeti. Verjetno sem zaradi tega ure in ure presedela na okenski polici z odprtim zvezkom v naročju in s svinčnikom med zobmi, ki je pogosto končal v krošnji moje breze. Pisala sem predvsem ljubezenske pesmi, ki so bile večkrat objavljene v »Zum reporterju«, takratnem časopisu za mlade. Nikoli nisem pisala dnevnika, kar danes obžalujem, saj je mnoge lepe dogodke tistega časa prekrila megla. Kdo ve, zakaj se človek spominja najdlje ravno tistega, kar bi si želel kar najhitreje pozabiti? Verjetno zato, ker je bolečina težja od radosti in se zato zarije globlje v nas.

Spominjam se predzadnjega dneva oktobra davnega leta 1986 tako jasno, kakor bi bilo včeraj. Grozen občutek je, ko del tebe ostaja, drugi del pa z upom gre naprej. Tistega dne sem se na vlak, ki je drvel proti Ljubljani, spraševala, kdaj bom in ali bom sploh še kdaj celota. Moj mož je ostal na zeniškem peronu, prijatelji in družina v Vitezu, v rehabilitacijskem centru Stara gora pri Novi Gorici pa je ležal bolni sin. Njemu sem bila najbolj potrebna. In tudi on meni. Zaradi njegovega zdravljenja smo se odločili, da se preselimo v Slovenijo. Tisto soboto, ko je za mano prišel tudi mož, sem prvič po treh mesecih zaspala že ob prvem dotiku glave z blazino in spala polnih 14 ur. Ni me zbujal. Ko sem zlagala tisto peščico stvari, ki smo jih prinesli s seboj, sem našla svoj rokovnik. Zadnji vpis je bil 4. novembra 1984. Ob datumu je bil zapisan samo en stavek: »Poezija je za one što nebom hode, a moja duša se guši u sopstvenoj krvi.« Tega dne so najinemu sinu postavili diagnozo: cerebralna paraliza. Rokovnik sem potisnila na dno predala. Naslednja leta sem ga jemala v roke le takrat, ko sva se selila iz enega mesta v drugega in iskala boljše življenjske razmere. Skoraj dvanajst let nisem vanj vpisala niti ene črke.

Imam tisoč razlogov, da ne verjamem v naključja. Ne vem, kako in kdo vleče niti našega življenja, vem pa, da ima vsaka nit svojo temno pa tudi svetlo senco. Ravno v času, ko sem imela občutek, da nikoli več ne bom našla nobenega razloga za smeh, se je v naše sosedstvo priselila pesnica Silva Brank, od katere sem izvedela za literarna srečanja pisateljev tujih narodov in narodnosti, ki živijo v Sloveniji. Naslednje jutro, ko sem v petem nadstropju stolpnice v Škofji Loki skozi okno s pogledom božala brezovo listje, sem se spomnila, da je nekoč pesem bila moj edini izhod. Iz predala sem izbrskala svoj rokovnik in od takrat hodim s svojo odpeto kožo in pišem o življenju. Moje pesmi so našle svoje mesto v Paralelah, Sejalcu, Dialogih, Odsevanjih, Albumu, Mostu ter v mnogih drugih literarnih časopisih. Pri Mariborski literarni družbi je izšla moja prva dvojezična pesniška zbirka Kroz život – Skozi življenje. Zdaj se trudim, da bi tudi moja druga zbirka ugledala luč sveta. Ljubezen je os, okrog katere se obrača ves moj svet, in nič, kar je povezano z njo, me ne more pustiti ravnodušno. V glavnem pišem v »jeziku svojih spominov«, kakor se je nekoč izrazil pesnik in pisatelj Josip Osti (upam, da mi ne bo zameril, ker ga citiram), čeprav se mi vse pogosteje dogaja, da pišem tudi v slovenskem jeziku. Slovenija je postala moja druga domovina. Nikakor se ne počutim razdvojeno, nasprotno, zdaj sem bogatejša. Enako se veselim odhoda v Bosno kot vrnitve v Slovenijo.

V eni izmed svojih pesmi sem zapisala: »Svet mi je hiša, oko ohišje.« Prepričana sem, da razumete, zakaj.

ODRAZ

Jutro, u kojem me je vjetar okupao
s polenom trešnjevog cvijeta,
pripremajući me na susret
sa sopstvenom glupošću,

pamtim po smjehuljku rose na lokvanju
i vilinskom konjicu,
što je, zaprepašćen mojom smjelošću,
zastao u zraku.

Voljela bih, ali ne mogu,
zaboraviti žabu ispod svojih nogu,
što je skokom dužim od raskoraka
skočila u vrisak zelenog kukurjeka,

od kojeg i danas glava puca,
pa nikako da se sjetim
ni kuda, ni zašto krenuh,
a ni odakle dovukoh ovu

što mi mekeće iznad umivaonika,
dok mlijekom njenim
čistim trepavice
od sna što me žulja.

LAKO JE TEBI

Ti si oduvijek bio more.
Tirkizna dubina,
puna samo svojih planktona,
koji u noćima odsutnog Mjeseca
razgrću svjetlucave mreže,
u koje se love snovi,
što uvijek započinju u dvoje,
a daleko, daleko
od bilo koje obale.

Lako je tebi,
 s tim licem iz čudesnih pjena
 i glasom zatajanih sirena
 prići ushitu djeteta,
 što krunu nosi u pješčanom gradu
 i zavući se u pore sanjaču,
 što ušuškan u paperje galeba
 ne čuje ništa što bi moglo biti iz krika.

Lako je tebi...
 Ti imaš svoje meduze
 i sve moje suze...

A meni, smramorenoj, se valja
 golim obrazom
 i rasklanom utrobom
 boriti i sa burom i sa jodom,
 što ima tvoje ruke,
 kad mi u noćima
 silan prilaziš,
 da me opet cijelu,
 u sebe uvučeš...

MIRIŠEM TVOJ NOŽ

Po dršci iz hijeroglifa
 tragam za odsutnim mirisom
 sveprisutne smrti,

neophodnim za harmoniju

obeščašćene ljubavi
 i golog krika
 na žrtvenom oltaru.

Miriše mi tvoj nož.

Ima neke
 mongoloidne strasti

u ovoj smrti.

Ima neke
praiskonske slasti
u guljenju koža

i mrazu,
što raste
sa dubinom noža...

Ima nekog opoja
u dlanu crnice,
što usta stišće,

dok pod srpom mjeseca,
kroz otkos sjena,
gmili blizina daljina...

Ima... ima
neke mongoloidne strasti
u ovoj smrti,

ima tu one
praiskonske slasti
u raztrganju koža,

kad slutnja
iz sebe kreće
da se nazove

po dubini noža.

ODLAZIM,

ali ne zbog prognoze vremena.
Odavno pratim razvoj kiša
u trudnim oblacima
i tu nema iznenađenja.

Odlazim zbog djetelina,
 što iz roga mrtvog jelena
 šupljim jezikom slama pričaju
 o radosti (ne)postojanja.

Odlazim i zbog mreža
 udomaćenih paučina
 sa ušuškanim jajima
 pritomanih kukavica.

Odlazim, ali ne zbog tuge skršenih breza.
 Znam da vrijeme raste
 s rukama iz melema
 i ustima punim sićušnih zvijezda.

Odlazim zbog rosnihi smjehuljaka
 i dubokih šara debelog džona.

Eh, dušo, šta će biti s tobom,
 možeš li ostati, sam sa sobom?!

OPROSTI

Danas se bojim svojih usta

zbog otrova u zubu tvoga poskoka,
 što sikće ispod kamena sredi prsa
 i zguljenu kožu pod moj pazuh gura.

Danas su mi izrasli tvoji očnjaci i mogla bih gristi

zbog žene, što se hladna njiše
 i nosi kaiš oko vrata,
 dok pase san s dječjeg jastuka;

zbog mrtve majke Rukije,
 kojoj htjedoh odnijeti cvijeće
 na nepostojeće celjske mezare,

i zbog sestre Beise,
izgubljene negdje između polica
polumračnih knjižnica,

i zbog svih bostonskih sinova, što biju žene
balkanskim šakama i kroz zjene unuka muljaju
ugledne očeve, duboke, k'o bugarske vode,

o, ja, danas bih gristi mogla...

I zbog svih vještina
nezamjenjivih ruskih doktora
i crnoginja sibirskih zima,

što se širi poljem moje raskrojene kože
pod kojom se guše aprilske šale u lokvama kiše,
koje neće nikad više biti samo bezlične kapi kiše...

Danas se bojim svojih usta...

Puna su hrskavice sopstvenog uha.
Danas bih te, sred Tartinijevog trga,
i pjesmom ubiti mogla... o – čaj

se hladi na terasi piranskog Teatra
i sunce se već kvasi u narandžastoj bonaci...
ej, oprosti..., nemam vremena.

NE ČITAJ MOJE PJESME

Ne čitaj moje pjesme,
ako ne znaš ni slutnjom stati
u dane kad se rađaju
sve dobre smrti,

kad, bez kišobrana,
pustiš katran života da se slijeva
s tjemena, niz ramena
i duž svakog pršljena;

kad se skori radost giba
i kretnja ne smogne volje do pokreta,
a sva jutra cvokoću, iznutra,
i nijedna trepavica ne zaboravlja kuću iz šibica;

kad se srodiš s grkom glasa
na uglu svjetlog grla
i plavoj smrti nudiš
svoja pomodrojela usta,

k'o jeftina kurva
koju glođe rak života,
pa sangvin stišće među prstima
i sanja o ljepotama sarkofaga.

Ne čitaj moje pjesme, ako nikad nisi,
u kasnim satima, vraćao odbjeglo sjeme
zrelog maslačka u zeleni usud mora,
gdje se zvijezde ne odriču ničeg svoga.

Pusti... ako nisi...
ako ni slutnjom ne možeš stati...
pusti...nijedna riječ ti neće reći
koliko je sreće u svakoj mojoj pjesmi.

SAMOPREVARA

U odbrani
krhke slabosti
namaćeš jezik

u slatke laži,
ljepljive, kao kapi
ledene kiše,

zbog kojih se zatvaraju
ceste i mogućnost
da ti neko priđe bliže.

NE SANJAJ

Kuda, Šeherezada, tako bunovna,
s tim toplim tabanima?!

Prespavala si vrijeme letećih ćilima.
To što prosijava iza baldahina,
draga, nije Aladinova lampa.

Ovo je vrijeme nazupčanog sunca,
što se okreće brzinom cirkulara
i svaki pedalj iza zavjesa

pošprican je tamom Las Vegasa.

SUDNICA

Tu, gdje najčešće jesam,
iza oklopa od rebara,
poigravam se špagom vremena

uzduž pršljenova,
ja starica i ja djevojčica,
čas sam ribar, čas riba

na stolu jedinog sudca,
koji se zaklinje
da o igri kameleona

nikako suditi ne može
bez predrasuda.

Antonija Baksa Srnel

Moja pot v Slovenijo

Ženje, vas pri Brestanici, Škedenj, vas pri Žičkem samostanu, Zlakova, vas pri Zrečah, in zadnja postaja Vojsko, vas pri Vodichah. Vse te vasi, razen zadnjih dveh, so moje počitniške vasi. Vsakokrat, ko sem se vrnila s počitnic, so me zafrkavali, češ poročila se boš s Slovincem. Jaz pa v jok! Saj poznamo tisti pregovor, da se zarečenega kruha največ poje. Moje zadnje počitnice so mi naproti prinesle črnolasega in temnookega Slovenca. Ljubezen na prvi pogled! V hipu sem pozabila na Hrvaško in svoje Međimurje. Bilo je leta 1964. Poletje! Vročina! In takrat sem napisala svojo prvo pesem v slovenščini. Sicer pišem od svojega trinajstega leta in moram se pohvaliti, da so mi prvo pesem, ki sem jo sploh napisala, takoj objavili v lokalnem časopisu Međimurje.

Zakaj pišem? Nikoli nisem poznala odgovora, pa tudi ne iščem ga. Res pa je, da vsako svojo pesem težko napišem. Niti ene same mi ni uspelo napisati v hipu. Dolgo časa sem tipala in božala slovenski jezik, veliko prebirala, kar počnem še danes, in zbirala pogum za objavo.

Danes, ko se oziram nazaj, vem, da je vztrajnost vedno poplačana. Ne dolgo nazaj sem dobila obvestilo, da so šest mojih slovenskih pesmi uvrstili v Antologijo slovenskih pesnic.

Pišem v treh jezikih: međimurski kajkavščini, hrvatskem standardu in slovenščini. Boli me, ko ugotavljam, da počasi in zanesljivo izgubljam svoj materni jezik. Ob bregovih reke Mure lovim še zadnje vrbove vejice, ki bi me obdržale na površju, da moja hiža ostane hiža, da jo v spanju ne bi klicala hiša. Pri tem mi je v veliko pomoč tudi to, da sem članica Književnog kruga »Reči rieč« iz Čakovca, kjer redno sodelujem.

Do sedaj sem izdala nekaj pesniških zbirk. Vse moje zbirke razen ene so dvojezične: *Lozna slika vu špiglu/ Motna slika v zrcalu*, *Samovanje / Samevanje*, *Pesmi poročene žene*, *Fijolice vu kamenu / Vijolice v kamnu*.

V slovenščino sem prevedla hrvaškega pesnika Ivico Jembriha *Zemlje sme / Zemlja smo*.

Črleni maki –
vu vazi povehnuli.
Kapura diši.

Hiža na bregu,
protuletje vu srcu.
Čmele brenciju.

Zvoni zvoniju,
je ftihnulo dvorišče –
zipka se stekla.

Spuknuta ruža,
vu roki pinklec domači –
strgani lanček.

Dešč na obloku.
Si smo z doma dišli.
Plače se hiža.

Suza do suza –
nabujala rijeka.
To plače nebo?

Druga je cesta,
zalutao maleni pas.
Traži ga dijete.

Budi se jutro –
zagrlile se grane
preko potoka.

Ušuljalo se
sunce u kap vode, splet
duginih boja.

U vodi mjesec –
dogorjela svijeća.
Spokojstvo i mir.

Pruge na zidu,
to sunce ulazi kroz
prozor u sobu.

Okreće ruka
listove kalendara.
Dani prolaze.

U polju žamor,
to strašilo i vrana
pričaju priče.

PLOČNIK

Djeca se
niso bojala.
Otvorila su vrata
široko:
za sunce, vjetar
za ulice svojih gradova,
za dvorišta, za odrasle.

Razbijen pločnik –
gdje su djeca?

ULICA

Treba mi moja ulica
Šetalište Vladimira Nazora
broj dvadeset i osam.
Treba mi njezin jorgovan
I njezin prašan makadam.

Macinec, Dunjkovec, Čakovec.
Vlak iz Ljubljane dolazi
na drugi kolosijek.

Prazan kolodvor.

Jordan Stavrov

Sem Bolgar. Rojen sem v revni vasi Borovo (Barje) pri Dimitrovgradu. Šolo sem začel obiskovati po II. svetovni vojni. Moji prvi učitelji so bili Bolgari. Ti so me navdušili za poezijo. Ogromno bolgarskih pesmi sem znal na pamet; sam sem se jih učil, deklamiral sem jih povsod, najraje, kadar sem pasel ovce in koze. Zelo zgodaj sem začel pesniti, v gimnaziji sem že objavljaval prve pesmi v bolgarskem in tudi srbskem jeziku. Moja največja želja je bila, da bi študiral književnost in postal pesnik. Toda moje sanje so se razblinile kot milni mehurček, saj sem moral iti s trebuhom za skorjo kruha. Nekdanji pastirček sem se znašel v Beogradu, a potem so me z dekretom poslali tja, kamor se mi ni niti sanjalo ...

Konec novembra leta 1961, zvečer, vlak počasi zavija proti železniški postaji. Kolega vzkligne: »ISKRA!« Vprašam se: Je to začetek novega življenja, morda iskra, ki zaneti plamen ljubezni, nova sreča? Gledam v strma pobočja hriba nad postajo. Pristal sem v dolini, a jaz ljubim samo višine, planote. Na savskem mostu, ne žalosten ne radosten, gledam v reko. Zagledam mesto na skali, pa hotel s sliko jelena. Notri so same ženske! Z belimi kapicami na glavi! Pomislim, da sem prišel v čisto tuj svet, v Nemčijo. Natararice so lepe, same blondinke, nasmejane, poskakujejo kot srne. Prinesejo jedilni list. Čudno gledam, nič ne razumem. Jezik, jezik, kdaj se ga bom naučil, se vprašam. Večerja mi ne tekne, jem počasi, sramežljivo. Sledi ogled mesta. Tri cerkve na majhnem prostoru, viseči most, reka v globini. Premišljuje: nobene podobnosti z mojim mestom; kavarne, ulice, stavbe, gledališka zgradba, sprehajanje ljudi, ki gredo samo v eno smer; vse je zares drugače. Vreme je oblačno, vlažno, pusto. Kje je moja višina, moje Sonce, se še sprašujem. Zbogom, staro življenje, zbogom, literatura, zbogom, moja poezija. Tako osamljeno in nesrečno sem se počutil dva-tri mesece, a potem je na obzorju novega življenja zasijala Iskra. Ta je prerasla v plamen, ki ga nihče z ničimer ni mogel pogasiti. Ljudje so postali prijazni na vsakem koraku, a narava se mi je zdela najlepša, kar sem je kdaj videl. Začel sem novo življenje. Zaradi specifične in težke službe, zaradi domačih obveznosti se nisem mogel resneje ukvarjati z literaturo. Le občasno sem zložil kako pesmico.

Usodne spremembe v življenju so me vrnilo ponovno k literaturi, tedaj k prozi. Moral sem spregovoriti s peresom, da povem stvari, ki so mene in druge mučile, saj sem se spet počutil osamljenega, odtujenega ... Ponosen sem na oceno, ki jo je dal znani literat za mojo prozo: »S. Jordan je v svojih

delih surovo iskren.«

Do zdaj sem objavil naslednje knjige: *Zbogom moje parče Balkana (umro je tata)*, v samozaložbi; *Skrivna zaveza*, prevod v slovenščino, izdala založba Mondena; *Povratnik*, izdalo KD Mihajlo Pupin; *Ja, stranac*, izdalo isto društvo, knjiga je tiskana v Beogradu.

Na natis čakata *Ana* in zbirka novel.

Stikov z maternim jezikom nimam, ker pišem v srbskem jeziku. Jezika se učim iz knjig, ki jih dobim v kranjski knjižnici. Potrebujem pomoč pri tiskanju knjig, knjige čakajo na izdajo tri leta ali celo več.

ANA

(Odlomak)

2

Prvi put je zaplakala u rodnoj kući, kao drugo dete seljačkih roditelja. Majka duboko pobožna, sposobna i vredna žena, a otac, malo grub, spor i nedovoljno snalažljiv, neretko i pijan. Na majčinim ramenima je ležala kuća. Odgovarala je za sve, pa naravno, i za vaspitanje dece. Zahtevala je red, poslušnost, kulturno ponašanje, i kao silno pobožna majka, posebno je pazila na versko vaspitanje: da se deca redovno Bogu mole, da redovno pohađaju bogoslužja, za vreme posnih dana da jedu posnu hranu. Ana je majku neizmerno volela i poštovala. Znala je da i ona, majka, nju voli, ali skriveno. Učila je svoju decu da rade, najviše svojim primerom. Ana je vrlo rano počela da sadi krompir, posle, po avgustovskoj žegi, da ga pobira na njivi, da skuplja seno, da žanje, da reže drva u šumi, otac je držao za jednu ručicu testere, ona za drugu. Stalno je imala žuljave ruke. I nežna devojčica je tako, radom, očvrtnula. Takva je Ana, kao u manastiru vaspitana, pošla u školu. Četiri razreda škole je uspešno završila u rodnom selu. Kuća je pretesna za sve, misli majka, deca moraju drugde potražiti hleb, zemlja može prehraniti jedno dete, najviše dvoje. I, na predlog dve tetke, učiteljice, odlučila je da Anu pošalje u glavni grad republike, da tamo završi nižu gimnaziju, a posle da nastavi učiteljsku školu. Za Anu težak udarac. Ona, koja u to doba života nije mogla ni zamisliti da se odvoji od doma i od majke, mora vrlo rano da ode, prva od čeljadi. Nije se bunila, jer se bojala da ne uvredi majku, samo je tiho, skriveno, plakala. Danju je odmah brisala suze, a noću ih puštala da slobodno brazdaju lice, uz bolne uzdisaje. Molila je. Tada, u mraku, bila je ubeđena da je Bog na majčinoj strani, i da nju, majku, mora poštovati, bez obzira na to koliko je volela rodni dom i svoje selo. I da će joj Bog tamo pomoći. Mada majka vidi

kako dete teško napušta dom, mada je i njoj teško, o odlasku malo govori. Pakovale su zajedno stvari i ćutale. Ani se činilo da joj ruke drhte, i da svaku stvar jedva podignu – toliko su oslabile. A kada je videla kako majka prinosi tek ispečenu pogaču i stavlja u torbu, oseti da joj grudi zaliva čudna toplina. Majka je znala koliko ćerka voli domaći hleb i zato ga specijalno za nju ispekla. Svako odlomljeno parče, svaki zalogaj stavljen u usta, tamo, u gradu, podsetiće je na ovaj trenutak. Otac je pripremio kočiju za put. Upregao je dobro nahranjenog crnog konja, dovezao kočije do vrata i čekao da majka i ćerka zatvore kofer, zavežu torbu. Sam je tovario stvari. Ani se bacila u zagrljaj prvo starija, a onda i mlađa sestra, koja je dugo-dugo stiskala, bez reči. Čim je sestra pustila, naglo je prišla mlađem bratu, i zagrlila ga, starijem samo pružila ruku. Majka joj je napravila samo krst na čelu i izustila samo jednu jedinu reč: zbogom! Otac je pozvao da sedne uz njega.

Jedan od zadnjih datuma meseca avgusta, dan vruć i zaparan, godina 1948.

Jedanaestgodišnja devojčica je napustila domaće dvorište poslepodne. Sunce kao da je zasijalo jače. Priroda se umrtvila, čulo se samo škripanje kola. Devojčici se činilo da zauvek napušta svoj dom, svoj voćnjak, potok ispod kuće, i svog petla, koji se baš tada bio oglasio. I ako se bude nazad vraćala, u ovoj kući biće samo gošća, zgrabi je iznenada misao. Petao nije ni završio svoje kukurikanje, a začulo se i crkveno zvono. Ta jeka zvona duboko je zaronila u Aninu dušu, i ona se u trenutku *videla* u crkvi. Ali ne u ovoj, već u drugoj, gradskoj, gde će nastaviti da se Bogu moli. Tako, misleći na spasonosne molitve, krenula je napred, cestom niz potok, pa između kuća zaseoka. Put vodi kroz polje, levo i desno su očeve njive, preko potoka se gordi njihova, smrekova, šuma. I ona je opet tu, na cesti, putuje; i naravno, opet je zapljuskuje talas bola, i grči njeno oznojeno lice. Zaboravi da je u molitvi moć, zaplaka.

Otac je pomilovao po kosi i rekao da ne plače, sve će tamo biti dobro. Tada je podigla glavu i pogledala okolo. Sve ostaje pozadi: zaseok, njive, lipa pored ceste, brda na jugu, Sunce, samo ona putuje...putuje. Na blagoj nizbrdici crni konj je prešao u kas. Anino lice, za trenut, osvežio je vetrić. Dva zaseoka su ostala za njima, onda su prešli most preko potoka i stigli na pustu železničku stanicu. Otac je ispregao konja, i zavezao za točak kočija. Tapkao je u mestu, gledao na sat, gledao ćerku, mučio se da joj nešto savetuje, ali ništa pametno da smisli, samo nervozno je gledao u pravcu nailaska voza, osluškiavao. Čuo se jedino šum reke. Šum je, kao magnet,

naglo povukao devojčicu napred, preko pruge, ka desnom bregu reke. Nikad dotad nije videla takvu igru rečnih talasa. Prvi put joj se učinilo da se oni raduju putovanju, da uz veseli šapat žure svom cilju. A oni, bliži bregu, kao da joj šapuću: Vidiš, večno se putuje. Odjednom je niz reku jurnuo pisak lokomotive. Ana je potrčala nazad, sa kola uzela belu torbu i ispred oca, koji jedva nosi kofer, ušla u vagon. Hitro odložila torbu, uhvatila za ručicu kofera i, uz pomoć oca, uvukla ga unutra. Jedna očeva noga je na papuču vagona, druga na zemlji. Kondukter ga začuđeno gledao, a kada je video da Ana maše rukom, shvati da otac ne putuje. Počekaio je da se otac odmakne, pa da zatvori vrata. Voz je lagano krenuo. Niz reku. Ana je utrčala u prvi, prazni kupe, zastala na pola metra iza prozora i pogledala napolje. Vidi sliku završnog dela ispraćaja. Otac nemo stoji i gleda u pravcu voza, iza njega kočije, konj ispregnut, privezan za točak, isto okrenut naniže, maše glavom. Voz je ubrzao. Ana je kroz otvorena vrata kupea pogledala na drugu stranu. Talasima se nikud ne žuri, a i manje ih je, reka kao da je zajezerena. Na prvoj stanici, gradskoj, u kupe udoše dve devojke i dva momka, galameći. Na pitanje momka da li je slobodno, jedva je klimnula glavom. Devojke su sele pored nje, a momci na sedišta na suprotnoj strani. Učini joj se da momkova kolena dodiruju njena! A njegove oči, čas gledaju u noge, čas u lice. Nije smela da ga pogleda, ni da mrdne – kao uplašena zečica – tiho dišući, gledala kroz prozor, i skupljala hrabrost da glasno odgovori na slučajno pitanje. Devojke i mladići su razgovarali o školi, nju kao i da ne primećuju. Kada je ugledala polje s visokim kukuruzom, za trenutak je napustila kupe s društvom i preselila na svoju njivu; prisetila se kako je ona okopavala kukuruz, posle, u jesen, rezala ga srpom i tovarila na voz, kasnije, u dvorištu, ljuštila klipove. Sve to, sada, izgleda lakše i mnogo lepše. Na zavoju voz se zaljuljao, ona automatski pošla napred, i njena kolena dodirnula momkova. Kao oparena, ne gledajući u momka, povukla noge nazad.

Devojka pored nje je samo pogledala, a momak na drugoj strani odglumio kao da se ništa nije dogodilo. Anu je zalilo osećanje srama, kao da je učinila vrlo sramno delo; za Boga i majku, grešno. Razmišljanje o grehu prekinuo je pisak lokomotive i ulazak voza u stanicu. U kupe su ušle dve starije žene. Prva je sela odmah uz vrata, a druga je pogledom tražila slobodno mesto. Ana je jedva čekala da nekome mesto ustupi. Ustala je, rukom pokazala ženi gde da sedne i, pazeći da opet ne dodirne momkova kolena, bez reči, izašla u hodnik. Do Ljubljane stajala i gledala kroz prozor, sama u hodniku. Sve što je uz prugu videla, sećalo je na selo, na dom. Na licu ogledala se tuga. Osećala je da napušta, zanavek, jedan svet, u kom je imala majku, oca, sestre i braću, svoje dvorište, stazice, pa i svoj izvor,

kladenac. U očima, na licu, video se i strah. Od večeras, od sutra će živeti u drugom svetu, u kome ne zna kolika neizvesnost je čeka.

Onda je razmišljala o sutrašnjosti. Zamišljala gradsku kuću u kojoj će živeti. Gledala je izvana, posle zamišljala krupna vrata, betonske stepenice, sobu u kojoj će stanovati, unutra: krevet, sto i stolicu. Zamišljala sijalicu, koja će dugo u noć da gori, osvetljavajući sitna slova otvorene knjige. Onda se *videla* u WC-u, pa u kupatilu, tu se zaključala, stidljivo skinula do gola, i s nekim strahom tuširala, kao da je izvana, kroz odranije pripremljenu rupu, posmatra nečije oko. Onda je otišla u menzu da jede. Sve te zamišljene slike, pa i radnje, koje samo prohuje kroz Aninu pamet, plod su majčinog kazivanja. A koliko su istinite, zavisi od spretnosti obeju, ali o tome, ovog trenutka, Ana nije razmišljala. Važno je da su nove slike potisnule stare, stvarne; da se dom, i u mislima, udaljava.

Kuće predgrađa joj najednom zatvorile vidik, opomenule je da je blizu grad. I misli se automatski preusmeriše, otputovaše na glavnu železničku stanicu, zadnju. Dok je hodnikom šetala napred-nazad, i u duši nemir rastao, putnici u kupeu su mirno sedeli i pričali. Voz, čini joj se da njoj u inat, ide presporo. Čekala je da putnici napuste kupe. Tek kada voz sasvim uspori, digoše se i oni, i lagano, jedan po jedan izadoše. Ana je naglo prišla prozoru i pogleda po peronu. Odavde napred, toga dana, sve se odigrava kao u snu. Peron, podignutu ujakovu ruku, zgradu stanice, pozadi grad, ulazak ujaka u kupe, sve je to videla kao pijana. A kada je ujak potapšao po ramenu, smešeći se, njeno srce skoro da je iskočilo iz nedra. I iz dubine krenuo je šapat: Znači, odsad, dok se ne iškolujem, on će biti moj gospodar, pa bilo kakav bio. Zamagljenim očima gledala kako ujak uzima kofer i koraća napred, hodnikom. Na peronu, prvi put je osetila šum grada. Ljudi se susreću bez pozdrava, i ne gledaju u drugog, negde žure, golubovi ne beže od nje, kao da su pitomi. Prateći ujaka, izašla je na ulicu. I odmah pogledala u novo čudo, za koje je od majke čula, u tramvaj, vozilo sa motkama iznad, povezane sa žicama. Otpre je znala da ga elektrika pokreće, u selu, kući su tako govorili. Nije smela da gleda okolo, jer može da joj ujak pobegne, koraćala je uz njega. U to čudo, u tramvaj, ušla je za ujakom.

Rade Vučkovac

Rodil sem se, brez svojega pristanka, neke februarske noči leta 1967 v vasi pod Kozaro. Povedali so mi, da je oče od veselja streljal s puško.

Mladost kot vsaka druga. Odraščal sem v družini z bratom in dvema sestrama. Bil sem vaški otrok, povezan z naravo in ljudmi, ki so znali pripovedovati zgodbe. Posebej se spominjam deda Vasilija, ki je bil naročen na časopise in knjige in mi je s svojimi zgodbami buril domišljijo in odstiral obzorja.

Odkar pomnim, rad berem. Materi sem pripovedoval zgodbe, ki sem si jih sprti izmišljal. V rojstnem kraju sem zgodaj občutil rojstvo in smrt. Vse odhaja in mineva. Kot otrok sem mislil, da ne bom nikoli umrl. Tudi oče mi je govoril, da če bo umrl v soboto, se bo v nedeljo vrnil. Njegova zgodnja smrt je posredno vplivala, da sem svoja doživetja, razmišljanja, veselje in žalost prelił na papir. Najprej boječe in skromno z objavami v šolskem časopisu in z branjem pesmi prijateljem.

Z osemnajstimi leti sem odšel od doma in si leta 1985 našel zaposlitev v Sloveniji, kjer sem ostal. Vseskozi sem pisal in veliko bral. Najraje sem pisal in še pišem ponoči. Edino poezija se morda lahko kosa s smrtjo. Ob pesmih se brez žalosti spominimo, da umremo takrat, ko se rodimo.

Moji pesniški začetki v Sloveniji so bili skromni. Leta 1990 sem se prijavil na srečanje pesnikov in pisateljev drugih narodov in narodnosti, ki živijo v Sloveniji. Na prvem srečanju moje pesmi niso bile opažene, vendar sem vztrajal.

Do sedaj sem izdal tri pesniške zbirke: *Ranjeni pločnici* (2000), *Kameni prsti* (2002) in *Grešnik* (2006). Moje pesmi so uvrščene tudi v knjižni almanah, ki je z naslovom *Sosed tvojega brega* izšel leta 1998 ob 20. srečanju pesnikov in pisateljev drugih narodov v Sloveniji. Društvo Srpska zajednica iz Ljubljane je pred šestimi leti objavila prvo zbirko književnih del pesnikov in pisateljev, ki živijo v Sloveniji in pišejo v maternem jeziku, med katerimi so tudi moja dela. Pesmi je izbral priznani kritik in književnik Zoran Gluščević iz Srbije. Pesmi imam objavljene tudi v revijah Mentor in Paralele, vsako leto pa še v Zborniku Literarnega društva Šentjur.

Leta 2002 sem bil finalist festivala Mlada literatura Urška, 2004 in 2005 finalist pesniškega turnirja v Mariboru, za pesem *Ko je umrl oče* sem bil razglašen za zmagovalca občinstva.

Stike z maternim jezikom ohranjam z branjem knjig in časopisov, pogrešam pa aktivno vlogo srbskih kulturnih društev pri ohranjanju kulture in njihovo pomoč pri literarnem ustvarjanju. V slovenščini ne pišem. Rad pa bi, da bi

moje pesmi v slovenščino prevedel kdo, ki dobro pozna oba jezika. Prevodi pesmi niso vedno posrečeni in ne zadenejo tistega, kar sem v svojem jeziku hotel povedati. Kljub temu pa to ni ovira, da ne bi že več let aktivno sodeloval s slovenskimi literati v domačem kraju pa tudi na širšem slovenskem območju.

Moje pobožne želje so izdati še kakšno pesniško zbirko. Želim si tudi, bi naša srečanja in ustvarjanje imela širši odmev v slovenski javnosti.

ONA JE TAKO HTJELA

vozili smo se
iza nas su ostajali pusti gradovi
kroz bijelu noć
ne znajući gdje da stanemo
kao da je premalo
zemlje da nas primi
tiho je rekla
idemo na groblje
tamo jedino strast živi

gledali su nas
naši bližnji
dok smo vodili ljubav

igrala su tijela
u odsjaju svijeća

nekada su oni
isto kao mi
uzdisali goli

ona je tako htjela

te noći nije niko umro
oživjeli su i oni
što ih više nema

LJUBAVNIK

dama vodi psa
 minskim poljem
 okolo njih krvavi vojnici
 srce im na jugu
 oči na drugoj strani
 dama popravlja bijeli šešir
 crvena ruža se istopila
 žalosno žilavo štene laje
 miče se crveno
 raskomadano meso
 minsko polje spava
 u snovima vojnika
 čudna ratoborna slika
 dama u raskopčanoj bluzi
 traži ljubavnika

SPOMENIK

na seoskom groblju
 nedaleko od crkve
 na cvjetnu nedjelju
 zapalismo svijeće
 materi i ocu

neki stariji čovjek
 sa crnom zgužvanom kapom
 hvalio je spomenik
 svoje žene

ovakvog nema ovdje
 najljepši je na cijelom groblju

dok mu je žena bila živa
 nikad se nije
 hvalio s njom

KANCELARIJA

njen prvi radni dan
u skladištu punom magle
kancelarija kao
umazani kupe u vozu
bez stakala
umjetno svjetlo
uspavalo se na njenom licu
bila je najljepša
od svih stvari
što su polako gubile sjaj
nikada te prostorijske
nisu bile tako lijepe
ruže u vazi procvjetaše
na ispucalom ispisanom stolu
sijao je heklani stolnjak
svi smo dolazili njoj
zaljubljeni u njen kaput cipele
razvraćene grudi
kad bi užurbano hodala
njene su sise igrale
kao kad djeca igraju odbojku

BRADAVICE

velika je bila tuga moga oka
gledao sam tvoje grudi
kod česme ispod vodoskoka
u hladu tvoga lica
sunce je lizalo znoj
sa tvojih bradavica
drhtao sam poput miša
kad ga oblije ledena kiša
očima kao dve pregorjele boje
gledah mokru haljinu
i opojno tijelo tvoje

DVOJE MLADIH

bombe rafali mine
 odjekuje cijeli grad
 dok psi laju
 ljube se u parku dvoje mladih
 kao da ne znaju
 rat već dugo kruži
 sa sviju strana životi se gube
 dvoje mladih i dalje se ljube
 završilo se sve
 mnoga prodoše ljeta
 na vijek se spustilo mrtvilo
 ljube se dvoje mladih
 kao da ništa nije bilo

KUJA

ljubav nije
 da voliš samo ženu
 može čovjek
 zavoljeti psa
 i njemu svoje srce dati
 ja sam zavolio
 jednu kiju
 koju svi tuku i psuju
 svakog jutra
 me njene oči gledaju
 strasno poput gole žene
 izgleda da je i ona
 zavoljela mene

MIRIS NOĆNOG GRADA

sve što je ostalo od tebe
 čuvam na svom tijelu
 toplotu tvojih usana
 i pogled na kojem

mirno spavaju ptice
ulicama se okrećem
kao izgubljen putnik
očekujem da ću te vidjeti
a ti kao papir bježiš ispred vjetra
griješ moju strast poput jabuke
ostavljene na suhoj grani
kad bi znala kako su teški
ovi izjebani dani
pojaviła bi se negdje
samo za trenutak
da se uvučem u tebe
kao miris noćnog grada

HLADNJAČA

Dotjeraše u čekaonicu
mrtvih desetoricu
pitaju dežurnog
ima li nade za njih
doktor sa bradom
kao svetac reče
dajte ih u hladnjaču
da se ne muče i pate
pozvaću grobare sutra
da naoštre lopate

SEOSKI JEBAC

Kad je umro
bio je najljepši u mjestu
žene nisu dale
da ga ukopaju
govorile su
kad je ovako lijep u licu
sigurno mu je
kurac još ljepši

ITALIJANSKI JEZIK

Adrijana Cah

Rodila sem se sicer v Kopru, toda moje življenje se je že od otroških let nekam neobičajno obračalo. Že v drugem letu življenja sem spremenila naslov, ker so me »preselili« v Italijo. Tam sem živela do dvajsetega leta. Obiskovala sem italijansko osnovno in srednjo šolo, in to je razlog, zaradi katerega lahko trdim, da sta moj jezik in kultura italijanska. V Slovenijo, ki je tedaj bila sestavni del Jugoslavije, sem se vrnila leta 1977, predvsem zato, ker sem imela v Italiji težave pri pridobivanju dokumentov in dovoljenj, obveznih za zaposlitev.

Vživljanje v novo okolje, pravzaprav novo življenje je bilo zame precej šokantno zaradi popolnega nepoznavanja slovenskega jezika, če odmislim nekaj osnovnih, nujnih besed, ki sem jih poznala. V tistem obdobju mi je za zelo kratek čas pomagalo moje tukajšnje sorodstvo.

Moja ljubezen do tujih jezikov – v Trstu sem se učila angleškega in nemškega jezika – pa tudi v italijanščini sem bila zelo uspešna, celo tekmovala sem v gramatiki, me je spodbudila k takojšnemu učenju uradnega in lokalnega slovenskega jezika. Moja metoda je bila zelo preprosta: branje, branje in še enkrat branje. Tako sem se že v kratkem času lahko pogovarjala in razumela sogovornike. Moram pa vseeno povedati, da je bilo zame učenje srbsko-hrvaškega jezika lažje kot učenje slovenskega jezika.

Pisati sem začela v najstniških letih, ko sem sestavljala pesmi bolj občasno in kot dopolnilo k dnevniku, ki sem ga precej let redno pisala. Pesmi so nastajale ležerno, brez kakega globokega pomena. Večinoma sem pisala o čustvih in glede na tematiko eksperimentirala z različnimi pesniškimi stili. Kasneje je moje ustvarjanje postalo duhovno bolj poglobljeno in miselno bolj zrelo, po obliki in argumentih drugačno, velikokrat je bila barvitost odtenkov odvisna od trenutnega razpoloženja in čustva.

Moje najbolj intenzivno ustvarjalno obdobje se je začelo pred petnajstimi leti. Tedaj sem začela predstavljati svoje pesmi na literarnih večerih v Piranu, mestu, kjer živim že mnogo let. Kasneje pa tudi drugod po Sloveniji, na Hrvaškem in v Italiji.

V Italiji sem na mednarodnih literarnih natečajih požela nekaj zelo cenjenih priznanj. V Sloveniji sodelujem na literarnih srečanjih, ki jih prireja Javni sklad

RS za kulturne dejavnosti.

Do sedaj nisem nikoli pisala v slovenščini, ker menim, da je moj besedni zaklad prereven, da bi lahko napisala kaj kvalitetnega in branja vrednega. Morda me bo v prihodnosti kaj zamikalo, morda ...

Na koncu naj še povem, da mi, na žalost, časa za pisanje sicer primanjkuje, k sreči pa dobra volja vseeno ostaja.

LO SPETTACOLO DEVE CONTINUARE

Oggi
domani
Non importa
per quante volte ancora
ti sembrerà doloroso
ed inutile
ripetere i gesti
e le parole
Ma non ci sono alternative
e devi stare al gioco
Non l'hai deciso tu
Ti ci hanno trascinato
gli eventi
e gli altri
E proprio quelli
a cui hai creduto di più
ti hanno venduto
per trenta denari
tradendo te
ed anche se stessi
Man non sei sulla croce
non hai i chiodi
nelle mani e nei piedi
Ne hai solo uno
e ti trafigge il cuore
E lì davanti a tutti
reciti la tua parte
Perchè
lo spettacolo deve continuare

NAJ TEČE PREDSTAVA NAPREJ

*Danes
 in jutri
 Brez pomena
 kolikokrat se ti še
 zazdi boleče
 in jalovo
 ponoviti gib
 ali besedo
 Pa ni druge rešitve
 sprijazni se z vlogo v igri
 Nisi se sam v to podal
 Dogodki
 in ljudje
 so te v to speljali
 Prav tisti
 ki si jim najbolj zaupal
 so te prodali
 za trideset srebrnikov
 in izdali tako tebe
 kot tudi sami sebe
 A nisi na križu
 niso ti žebļjev
 zabili v roke in noge
 En sam tiči v tebi
 v prebodenem srcu
 In pred ljudmi igraš
 naprej svojo vlogo
 Ker mora predstava
 teči naprej*

CIPRESSI

Li trovo sempre
 a guardia di chi
 non ritornerà indietro
 Alti
 Scuri

Eterni
Severi
Delimitatno il campo
delle tombe
Così in contrasto
con i fiori e le luci
Muti testimoni
di dolori tardivi
e ipocrisie aggiornate
Del prete che prega
per qualcuno
che ha solo un nome
E altri che malediscono
il testamento iniquo
e lasciano cadere
lacrime false
di interessi sfumati
E solo i cipressi
possono pensare
che chi se n'è andato
vivrà una vita migliore

CIPRESE

*Ko jih ugledam, so vedno
na straži nekoga
ki ga ne bo več nazaj.
Visoki
mračni
večni
strogi
na robovih polja
z grobovi
Živo nasprotje
cvetju in lučkam
Onemele priče
kaki zapozneli žalosti
in zelo prisebni hinavščini
duhovnika, ki moli*

*ob praznem imenu
 nekega človeka
 Drugi pa psujejo
 ob podli oporoki
 in pretakajo
 ponarejene solze
 ob zapravljeni priložnosti
 In samo cipresam
 pride lahko na misel
 da bo zdaj pokojni
 le užival boljše življenje*

AMICI, AMORI, AMANTI

*Amici, amori, amanti
 Ma quanti
 di tutti
 erano veri
 Che invece
 di troppi
 avrebbero dovuto
 essere solo...
 tanti*

V OMAMI, V PREDAJI, V OBJEMU

*V omami, v predaji, v objemu
 A kateri
 v dolgi vrsti
 so bili pravi
 Ne bi jih smelo
 biti preveč
 pač pa samo ...
 več*

Prevedel Marko Kravos

MADŽARSKI JEZIK

Žuža Balog

Rojena sem 14. februarja 1962 madžarskim staršem v Jermenovcih v Vojvodini. Osnovno šolo sem končala v rodnem kraju, prva dva razreda srednje šole (po takratnem šolskem sistemu 9. in 10. razred osnovne šole) v Vršču, druga dva pa v Bečeju. Izobraževanje sem nadaljevala na Filološki fakulteti v Beogradu s študijem španskega jezika in književnosti.

V Slovenijo, v Škofjo Loko, sem se priselila po poroki z nekdanjim soprogom leta 1983. Imam 23-letnega sina, zaposlena sem na madžarskem veleposlaništvu kot prevajalka.

V pisanju poezije sem se nekoliko preizkusila že v srednješolskih letih (ustvarjala sem npr. pesmi-slike), intenzivneje pa sem pesmi začela pisati pred približno dvajsetimi leti. Še vedno pa so mi nekako najbolj pri srcu moje črtice iz začetnega obdobja pisanja, ki so se nevedne rojevale kot presežek preveč intenzivno doživljanja sveta.

Prve pesmi sem objavila v prekmurskih časopisih in lendavski literarni reviji Muratáj, nato pa sem večinoma objavljala v novosadski književni reviji Híd ter nekajkrat tudi v madžarskih literarnih časopisih (Pannon Tükör). Prvo pesniško zbirko (»Szakítok éneket« – Utrgala bom pesem) sem izdala dokaj pozno, leta 2004. Druga knjiga, zbirka pesmi za otroke (»Esetem a teliholddal« – Moj pripetljaj s polnim mesecem) je izšla poldrugo leto po prvi zbirki. Obe sta bili izdani pri novosadski založbi Forum (založba vojvodinskih Madžarov) in sta dobili dokaj ugodno kritiko. Same pesmi so tematsko in oblikovno zelo različne, večinoma so lahkotne in igrive. Po besedah kritika ta poezija »deheroizira in demistificira«. Pesmi na madžarskem jezikovnem področju objavljam pod dekliškim priimkom Nagy Zsuzsa.

Poleg pisanja lastne poezije sem prevajala tudi slovenske avtorje (Jesih, A. Novak, Semolič ter drugi); prevode so objavljali Híd in Pannon Tükör (Zalaegerszeg, Madžarska).

Preko srečanja tujih literatov, ki živijo v Sloveniji in pišejo v maternem jeziku, imam v reviji Paralele nekaj pesmi prevedenih tudi v slovenščino, nekaj prevodov sta objavili tudi reviji tudi Fontana in Sejalec.

CICERO ÉS A KECSKÉK

Látott akkoriban egy tehenet Cicero.

Érdekelte, lába közt mi lóg, az mire jó?

- Hát hogy adjon ínom-finom, fehér tejecskét

- válaszolták a közelben legelő kecskék.

Merthogy azelőtt még sosem hallott mekegést,

megtetszettek Cicerónak nyomban a kecskék.

Kérdezősködött hát mind kíváncsibban tovább,

érdekelte, mért viselnek egyesek szakállt.

- Mert hogy okosak és bölcsek vagyunk, brekeke

- válaszolták azok, képzeljétek!, brekegve.

Megijdet ám erre, mint még soha, Cicero.

- Ily zűrzavar énnekem, vélem, már nem való

- gondolta, s azon nyomban kereket oldott hát,

de hallotta még messziről a kecskehahotát:

- Jól beugrattuk a szónokmester öreget!

S ahány kecske volt, mind újra csak mekegett.

CICERO IN KOZE

Ko je Cicero v davnih časih prvič videl kravo,

ga je zanimalo, čemu ji nekaj binglja med nogami.

- Hja, zato, da nam daje slastno belo mleko,

so mu pojasnile koze, ki so se pasle v bližnji travi.

Ker je takrat tudi prvič slišal meketanje,

so se Ciceronu koze v hipu priljubile.

Tako je še bolj radovedno spraševal dalje,

zakaj glave nekaterih med njimi krasijo brade.

- Zato, mekeke, da smo pametne in modre,

so mu odgovarjale koze, kakopak!, meketaje.

Cicero se je prestrašil hrupa, ki so ga zagnale.

- Joj me, joj, prejoj, zdaj pa ni več šale,

*si je rekel in jo hitro ucurl nazaj na pot,
za hrbtom pa še daleč slišal njihov hohot.
- Dobro smo pretentale starega mojstra besed!
so kot v zboru zameketale koze spet.*

KERÉK A VILÁG

Kerek a világ,
világból lettem én,
pötty lelkem rajta járkál,
s a világ mind benne él.

Házam zöld réten,
kémény áll tetején,
lelketem eltüzeltém,
a világ most odaég.

Álmom egy madár.
Szemébe tenger fér,
felröppenve ott jár már
a világnak kék egén.

Ráülök, elvisz,
hol az ég véget ér,
álmommal így lelkem is
s a világ is visszatér.

NAŠ SVET JE KROGLA

*Naš svet je velika krogla,
iz sveta sem nastala jaz,
po svetu kot majhna pika
tava moja drobna duša.*

*Moja hiša stoji sredi gaja,
z dimnikom vrh rdečih opek,
svojo dušo sem podžgala,
naj se ob njej opeče svet.*

*Moje sanje so kot ptica,
ki ji morje plava v očeh,
prhutaje šviga kot puščica
po modrih nebesnih straneh.*

*Sedem nanjo in že se dviga
z mano brez konca vseh mej,
s sanjami se vrne tako moja
duša,
kot svet v njej, prej in poslej.*

Prevedla Marjanca Mihelič

SOSED TVOJEGA BREGA 2006

Celje, 21.–23. april 2006

Tradicionalno srečanje Sosed tvojega brega, že 28. po vrsti, ki ga pripravlja Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, združuje pesnike in pisatelje, ki živijo v Sloveniji, vendar jim slovenščina ni materni jezik. Lani je sodelovalo 55 avtorjev, njihova dela so napisana v devetih jezikih - makedonskem, srbskem, hrvaškem, bosanskem, angleškem, nemškem, ruskem, madžarskem in italijanskem. Gost srečanja je bil pisatelj Renato Baretić, ta hip osrednji hrvaški avtor, dobitnik najvišjih literarnih nagrad na Hrvaškem.

Mladi plesalci in plesalke Plesnega foruma Celje

Srečanje se je začelo z vodenim sprehodom po Celju, na katerem so udeleženci obnovili ali pa pridobili znanje o zgodovini knežjega mesta, nadaljevalo pa z literarno-glasbenim večerom. Začela sta ga dr. Đurđa Strsoglavec, ena od selektorice srečanja, in Renato Baretić s pogovorom o literarni poti tega pomembnega in popularnega avtorja, ki

je poudaril, da si želi z literaturo doseči predvsem to, da bi bralci ob branju uživali in da bi ga imeli radi. Na literarnem maratonu po pogovoru so se predstavili vsi prisotni avtorji, nastopilo pa je tudi nekaj gostov – članov literarnega društva Celja skupaj s predsednikom Zoranom Pevcem, ki je maraton tudi vodil.

Sobotno in nedeljsko dopoldne sta bila namenjena literarni delavnici z naslovom Sosed tvojega otoka 1 in 2 (aluzija na Baretićev roman Osmi poverjenik), ki sta jo vodila Renato Baretić in dr. Đurđa Strsoglavec, predavateljica na FF v Ljubljani. Udeleženci se tokrat niso samo pogovarjali o literarnem ustvarjanju, ampak so tudi pisali pesmi, kar je bilo za večino dobrodošla, vendar zahtevna naloga. Prva naloga je bila napisati pesem v obliki bečarca, druga je bila bolj zapletena – napisati so morali pravi elizabetinski sonet na določeno temo; v verze pa so morali smiselno vključiti še kakšen izraz iz drugega jezika (t. i. makaronščina). Prozaisti so namesto soneta lahko napisali kratek prozni sestavek s štirinajstimi povedmi. Take vaje – sta poudarila mentorja, z njima pa se je strinjala tudi večina ustvarjalcev – so pomembne predvsem zato, ker avtorje na neki način disciplinirajo pri pisanju, jih spodbujajo k iskanju, igranju z besedami, odpirajo nove poti in obzorja.

Avtorji so v sobotnem popoldnevu obiskali Plesni forum Celje, ki ga vodi Goga Stefanović Erjavec. Mladi plesalci so svojim gostom odplesali nekaj odlomkov iz Horoskopa, koreografije v nastajanju, in svoj avtorski ples, narejen prav za udeležence srečanja.

Sobotni večer je bil namenjen osrednji literarno-glasbeni prireditvi v kavarni hotela Evropa, na kateri so nastopili izbrani avtorji – Žuža Balog, Suzanne Kiraly Moss, Adrijana Cah, Jure Drljejan, Neda Galijaš, Branko Bačović, Milan Aničić, Jordan Stavrov, Antonija Baksa Srnel, Mila Vlašić Gvozdić, Simon Pešić, gost srečanja Renato Baretić in Rihard Zadavec - Riki, diplomant Univerze za glasbo v Gradcu, ki je zaigral nekaj skladb na harmoniko.

Ob srečanju je izšel tudi večjezični zbornik Paralele z deli, ki jih je za letošnje srečanje izbrala strokovna žirija (dr. Đurđa Strsoglavec, dr. Martina Ožbot, Marjanca Mihelič, Peter Kuhar, Matej Krajnc, Irena Samide).

Jure Drljegan

LITERARNA DELAVNICA MALO DRUGAČE

V okviru programa 28. srečanja Sosed tvojega brega je bila izvedena tudi literarna delavnica, ki sta jo vodila Renato Baretić in Đurđa Strsoglavec. Prva naloga je bila napisati bećarac na temo medsosedskih odnosov, druga pa elizabetinski sonet, začinjen z »makaronščino«, za pesnike ali 14 povedi za pisatelje na temo »Ali bom nadaljeval«.

* * *

Bećarac z danim številom zlogov in posebnim ritmom je bil precej trd oreh za večino udeležencev. Kljub temu je nastalo več zanimivih stihov. Na žalost nisem mogel dobiti večine napisanih pesmi, tako da vam lahko ponudim v branje samo štiri bećarce dveh avtorjev.

Komšinici zagorio ručak
Dok joj pelud opraviš`o tučak
Jedan, dva – to sam gled`o ja

Komšija je komšinicu tuk`o
Batinu je iz gaća izvuk`o
Jedan, dva – mog`o bi`i ja

Komšinica voli nosit` kratko
Kod komšije dugačko joj slatko
Jedan, dva – sladak sam i ja
(Jure Drljegan)

Devojčica preko bela puta
Gleda mene, a pogled joj luta
Jedan, dva, poljubim je ja.
(Branko Baćović)

Druga naloga je bila lažja, čeprav se je tudi tu pokazalo, kako nekateri avtorji zelo težko pišejo po direktivi in na določeno temo. Ker pa je tudi forma elizabentinskega soneta zahtevala svojo disciplino, je za nekatere udeležence to bilo že preveč. Očitno bo treba v prihodnje v literarne delavnice vključiti samo tiste avtorje, ki so pripravljeni na tak način dela. Nekaterim pa so bile prav take naloge dober izziv in nastali so soneti, kot sta na primer tadva:

HOĆU LI NASTAVITI

vrat kliještima soneta,
zavoljo kovača i plamena
jezikom lizati nakovanj svijeta,
u sebi zgruđena i tobom zasjenjena?!

Šta bi, kovaču, mogao učiniti iz ćuta moga?
Zar se iz gvožđa bola mogu iskovati krila
vilinskog konjica iz carstva tvoga,
gdje se lotos ne sjeća ni onog o čem sam nekoć snila.

Mar ne ćutiš?! Tek kon tvog ognja je u meni,
a nokte imam u svojoj garavoj zvijezdi.
Kuda, kako pobjeći sopstvenoj sjeni,
riječ zauzdati, dok žalostinka praznom dušom jezdi?

Zavoljo kovača i ljubičastog plamena
ne mogu mimo usta svoga dželata.
On me izšaptava jezikom crnih pjena,
glasom življenja, krikom osuđenog jata...

Ne, ne žalim svog tankog vrata,
žao mi je kovača, u dimu mog soneta.
(*Senada Smajić*)

HOĆEMO LI PTICO

Kad te pogled sreo utrnuh u hipu
 Ukoči se vrijeme pod udarom bure
 Sklonismo se hitro pod procvalu lipu
 Kad mlazovi kiše počеше da cure

Grane se njišu kao da dišu
 Skupa s nama u nemoći trenu
 Kapi kiše nebom dugu rišu
 Pred očima našim promiču ko sjena

Na usnama našim zaspalo je vrijeme
 Zastala je kaplja na lipovu listu
 Zasta i ti ptico noseć časa sjeme
 Tražeć luku spasa po besciljnom letu

Uzdrhtalo srce klicaj će ti splesti
 Dal ćemo se ptico ikad više sresti
(Jure Drlječan)

Zelo zanimiva rešitev naloge je uspela Žuži, ki je napisala pravo parodijo na »makaronščino«, jezik in slovnico, saj je njen celoten sonet velik makaron, ki je poleg vsega nadrobljenega še zelo simpatičen in še kako dobro »prebavljiv«.

HAMLET SE NAPOKON SNALAZI

(ex-jugo-mix na temu jednog dramatičkog pitanja, u kojem je kao glavni junak prisutan i autor pitanja)

Hoćem li nastavljat, pitanje je sad,
 rekao bi Hamlet in šel bi na Mljet.
 Čeprav njegov namen bilo bi bil rad,
 da bi odšel na Krk, gdje manje je smet.

Ejnye-bejnye! Hamlet bi rekel onda:
 Problem sada nije, kuda idem ću,

mada ée mogla Jane biti tamo Fonda,
na onome Mljetu, moram reći éu

ja neko pitanje, što tajnu vezu
imel bi drugu, a ne sa Dugmetom,
ne sa Jane, ne s Mljetom, neg neku težu,
težašku, vezanu sa dramatikom.

Vglavnem rekel bi ja baš to vama rad:
biti ilj ne biti, pitanje je sad.

HAMLET VÉGÜLIS FELTALÁLJA MAGÁT

(ex-jugo-mix egy drámai kérdés témájára, amelyben a kérdés megszerkesztője, a főhős is jelen van)

Fojtassam-e, ez itt most a kérdés,
mondta Hamlet és Mljet szigetére ment.
Habár talán lehet, ez nekem sértés,
Hogy Krk szeigetén most nem lehetek lent.

Ejnye-bejnye, mondaná aztán Hamlet:
A probléma ám nem az, hogy hol legyek,
várjon bár Mljet szigtén Jane Fonda, ki sarmert
keres, én oda semmiként sem megyek.

Mert kutatnom kell egy *tajna vezát*,
s bizonyos kérdést, egészen másikat,
mely magában sokkal több dramatikát
hord, s nem Mljetet, Dugmet, Janet vagy másokat.

Ím megvan! Mondandóm igaz és nemes:
Lenni vagy nem lenni, a kérdés most itt ez!
(*Žuža Balog*)

Pa še naloga prozaistke, v katerem je avtorica slovenski jezik kombinirala z medjimurskim dialektalnim izrazom. Zame vsekakor zanimiv poskus, vi pa presodite sami. Lahko v tem času skuhate kofe in pokadite en špinel. Tako, za hec.

Danes bom zabluzila, kot bi rekel Mlakar.
 Prav malo mi je mar, da je maslina neobrana in da Plastenjak poje nesmisle.
 Skuhala si bom kofe in skadila en špinel, tako za hec.
 Ne bom se spraševala, ali hočem nadaljevati, vem, da nočem.
 Ne vem pa, ali ti veš, da je dišla baba s kolači.
 Se bum stavila, se sima zamerila in si zapopevala: Rasla je rasla travica zelena.
 Ne bom ti spekla štrudel, ne sirov ne jabolčni.
 Skuhala si bom kofe in skadila en špinel, tako za hec.
 Puj sem, greva krumpir sadit, kričiš.
 Ti kar kriči, jaz ne grem, sem z mesta doma.
 Tam smo nosile štikle in fine kikle.
 A ve najatarje črne obujem na svoje lepe noge?
 Kaj got, misli si!
 Si bom skuhala kofe in skadila en špinel, tako za hec.
 (Antonija Baksa Srnel)

kolofon

PARALELE 11

Zbornik srečanja Sosed tvojega brega 2007

Izdal:

Javni sklad RS za kulturne dejavnosti

Zanj:

Igor Teršar, direktor

Urednica:

Dragica Breskvar

Uredniški odbor:

Jure Drlječan, Jadranka Matić Zupančič,

Peter Kuhar

Literarna besedila izbrala žirija:

Đurda Strsoglavc, Marjanca Mihelič, Marko

Kravos, Irena Samide

Naslovnica:

Herman Pivk

Tehnična ureditev:

Andrej in Miha Perčič

Tisk:

Cicero, d. o. o.

Naklada:

300 izvodov

Naslov uredništva:

Paralele, Štefanova 5, 1000 Ljubljana

e-pošta: dragica.breskvar@jskd.si

spletna stran: www.jskd.si

Ljubljana, april 2007

UVODNIK

- 3 *Željko Perović: Meandri naših (ne)vsakdanjih srečanj*

NAŠ POGOVOR

- 6 *Mila Vlašić Gvozdić: »Vsak je pesem zase.«*
13

IZ SOSEDOVEGA VINOGRADA, LETNIK 2007

Izbrana poezija in proza

23 Makedonski jezik

Sonja Cekova Stojanoska

26 Nemški jezik

Viktor Kollár

32 Srbski, hrvaški, bosanski jezik

Branko Baćović

34 *Jure Drlječan*

Srđan Đerić

37 *Neda Galijaš*

41 *Marko Jovanović*

42 *Zoran Knežević*

43 *Željko Perović*

44 *Siniša S. Pešić*

45 *Jožica Pongrac*

Senada Smajić

47 *Antonija Baksa Srnel*

50 *Jordan Stavrov*

54 *Rade Vučković*

56 Italijanski jezik

58 *Adrijana Cah*

60 Madžarski jezik

63 *Žuža Balog*

65

67 POROČILO

68 *D. B.: Sosed tvojega brega 2006*

70 *Jure Drlječan: Literarna delavnica tokrat malo drugače*